

МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ АКАДЕМИЯСЫ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТІНІҢ ҚАМЫНДА

Басқару институты

қолжазба ретінде

Тұрғанбек Ерасыл Берікболұлы

**Ішкі істер органдары жүйесіндегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресті
жетілдіру жолдары**

«7M04105 – Мемлекеттік саясат» білім беру бағдарламасы
оқыту бағыты бойынша «7M04105 Бизнес және менеджмент»

Магистратура жобасы
Бизнес және менеджмент магистрі

Ғылыми кеңесшісі _____ Таскужин Т.Ж.
(қолы) (аты-жөні, ғылыми дәрежесі, ғылыми атағы)

Жоба қорғауға бекітілді: «_____» _____ 2023 ж

Басқару институтының директоры _____ Гаипов З.С., с.ғ.д.
(қолы) (аты-жөні, ғылыми дәрежесі, ғылыми атағы)

Астана, 2023 жыл

Мазмұны

НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР.....	3
ҚЫСҚАРТУЛАР МЕН БЕЛГІЛЕР.....	4
КІРІСПЕ.....	5
НЕГІЗГІ БӨЛІМ.....	9
ҚОРЫТЫНДЫ.....	36
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗІМІ.....	38

Нормативтік сілтемелер

Осы магистрлік жобада келесі нормативтік құқықтық актілерге сілтемелер пайдаланылады:

«Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 26 желтоқсандағы № 986 Жарлығы.

«Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V ҚР Заңы.

Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 3 шілдедегі № 226-V ҚР ҚК.

«Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне сыртқы талдау жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 4 желтоқсандағы № 806 қаулысы.

«Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне сыртқы талдау жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2015 жылғы 29 желтоқсандағы № 155 Жарлығы.

«Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының 2022-2026 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту және Қазақстан Республикасы Президентінің кейбір жарлықтарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 2 ақпандағы № 802 Жарлығы . Қазақстанның».

«Құқық қорғау қызметі туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 6 қаңтардағы № 380-IV Заңы.

2014 жылғы 5 шілдедегі №235-V ЗРК «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Кодексі.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы.

«Қазақстан Республикасы мемлекеттік қызметшілерінің әдептілік нормалары мен мінез-құлық қағидаларын одан әрі жетілдіру жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2015 жылғы 29 желтоқсандағы № 153 Жарлығы.

Қысқартулар мен белгілер

ҚР	– Қазақстан Республикасы
ПД	– Полиция департаменті
ПО	– Ішкі істер органдары
ІМ	– Ішкі істер министрлігі
БҰҰ	– Біріккен Ұлттар Ұйымы
ТМД	– Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы
ҚПК	– Қылмыстық процестік кодексі
ҚК	– қылмыстық кодекс
БАҚ	– бұқаралық ақпарат құралдары
ӨҚД	– Өзіндік қауіпсіздік департаменті
ҚҚО	– Құқық қорғау органдары
ӨҚБ	– Өзіндік қауіпсіздік басқарма
ӘҚБтК	– Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекс

Кіріспе

2015 жылғы 15 қарашадағы «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» Заңының 1-бабының 1-1-тармағына сәйкес сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мыналар негізінде жүзеге асырылады: заң алдында барлығының теңдігі; мемлекеттік органдардың қызметін нақты құқықтық реттеуді, мұндай қызметтің заңдылығы мен жариялылығын, оларға мемлекеттік және қоғамдық бақылауды қамтамасыз ету; мемлекеттік аппарат құрылымын, кадр жұмысын және жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін қозғайтын мәселелерді шешу тәртібін жетілдіру; жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін, сондай-ақ мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық, саяси-құқықтық, ұйымдық және басқару жүйелерін қорғаудың басымдылығы; лауазымды адамдардың және мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілетті өзге де адамдардың, сондай-ақ адамдардың құқықтары мен бостандықтарын шектеуге жол берілуін тану

Қазақстан Республикасы Президентінің тапсырмасына сәйкес (Мемлекет басшысының 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі Ұлттық іс-шаралар жоспарының 88-тармағы еліміздің өркендеуінің берік іргетасы болып табылады» деп, сыбайлас жемқорлықпен тиімді күресті жалғастырып, тұрмыстық жемқорлықты жою қажет [2].

Ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлық қоғамдық құбылыс ретінде бүгінде саяси дамуға қарамастан әлемнің барлық дерлік елдерінде, оның ішінде Қазақстанда да сақталуда.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі ішкі істер органдарындағы заңсыз құбылыс – сыбайлас жемқорлықты жан-жақты талдау және оған қарсы тұру тетіктерін әзірлеу мәселелерінің теориялық және практикалық маңыздылығына байланысты, өйткені ішкі мемлекетте қоғам мүддесі үшін дұрыс жұмыс істеуде. Заң үстемдігі мен азаматтық қоғамды көздейтін сыбайлас жемқорлық қылмыстарымен күресудің тиімді механизмі аса маңызды қауіп болып табылады.

Қазақстандағы экономиканы жаңғырту және ауқымды әлеуметтік қайта құрулар жағдайында мемлекеттің қазіргі заманғы әлеуметтік-экономикалық саясатымен тығыз байланысты сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың дәйекті стратегиясының қажеттілігі барған сайын айқын бола бастады.

Осыған орай, Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясы қоғамның және Мемлекеттік басқарудың түрлі салаларындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес мақсатында әзірленді. Онда Қазақстандағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат пен қағидаттарды нығайтуға бағытталған мақсаттар, міндеттер мен шаралар айқындалған.

Стратегияның негізгі принциптері мен мақсаттарына мыналарды айтсақ болады:

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың тиімді жүйесін қалыптастыру: сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға және онымен күресуге ықпал ететін институттарды, тетіктер мен рәсімдерді құру және дамыту.

Ашықтық және жауапкершілік: мемлекеттік басқаруда, бизнесте және басқа да салаларда қамтамасыз ету, сондай-ақ лауазымды адамдардың сыбайлас жемқорлық қылмыстары үшін жауапкершілігін арттыру.

Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу: экономика, білім беру, денсаулық сақтау, Сот төрелігі және т. б. салалардағы сыбайлас жемқорлық факторларын жою жөніндегі шараларды әзірлеу және іске асыру.

Азаматтардың құқықтары мен мүдделерін қорғау: заң алдында теңдікті қамтамасыз ету, азаматтардың құқықтарын қорғау және сыбайлас жемқорлық қылмыстарға шағым беру тетіктерін ұсыну.

Халықаралық ынтымақтастық: сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте халықаралық ұйымдармен және мемлекеттермен ынтымақтастықты нығайту, тәжірибе алмасу және озық тәжірибелерді беру.

Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясын іске асыру заңнамалық және нормативтік-құқықтық актілерді қабылдау мен имплементациялауды, мамандандырылған органдар мен құрылымдарды құруды, ағартушылық науқандарды және сыбайлас жемқорлық проблемасы туралы жұртшылықтың хабардарлығын арттыруды қамтиды.

Бұдан басқа, стратегия шеңберінде құқық қорғау органдарын нығайту, олардың ішкі штер органдарының жұмысын қадағалау яғни кәсібилігі мен жауапкершілігін арттыру, сондай-ақ адами факторды төмендету және сыбайлас жемқорлық схемаларының мүмкіндіктерін барынша азайту үшін электрондық жүйелер мен технологияларды енгізу жөнінде шаралар қабылданып жатыр.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияны іске асыру-бұл ұзақ мерзімді процесс және оның табысы мемлекеттің, жұртшылықтың және Қазақстанның әрбір азаматының сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте белсенді қолдауына байланысты.

Стратегияда айқындалған сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің негізгі бағыттары: мемлекеттік қызметтегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл; қоғамдық бақылау институтын енгізу; сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет деңгейін қалыптастыру; сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша халықаралық ынтымақтастықты дамыту [3].

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес түрлі жолдармен жүзеге асырылады:

1. Заңнаманы нығайту, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күреске бағытталған заңдарды қабылдау және жетілдіру, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық қылмыстары үшін жазаларды қатаңдату. Заңдардың тиімді орындалуы маңызды.

2. Мамандандырылған органдар құру: Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес агенттігі және ІІМ Өзіндік қауыпсіздік департамент органдар сыбайлас жемқорлық жағдайларын тергеумен және кінәлілерді жауапқа тартумен

айналысады.

3. Жұртшылықты тарту: азаматтардың, үкіметтік емес ұйымдар мен бұқаралық ақпарат құралдарының сыбайлас жемқорлыққа қарсы күреске белсенді қатысуы. Қоғамдық мониторинг және сыбайлас жемқорлық туралы ақпаратты ашу істерді анықтауға және есеп беруді арттыруға көмектеседі.

4. Этикалық нормалар және білім беру: мемлекеттік мекемелерде, іскерлік секторда және жалпы қоғамда этикалық нормалар мен стандарттарды енгізу. Білім беру бағдарламалары мен ақпараттық кампаниялар сыбайлас жемқорлыққа жол бермеуді және этикалық мінез-құлықты дамыту.

5. Халықаралық ынтымақтастық: халықаралық ұйымдармен және мемлекеттермен тәжірибе алмасу және сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте озық тәжірибелерді беру саласындағы ынтымақтастық. Бұған ақпарат алмасу, оқыту, техникалық көмек және бірлескен тергеу кіруі мүмкін.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес алдын алу шараларын, кінәлілерді жазалауды, қоғам өмірінің барлық салаларында ашықтық пен есептілікті қамтамасыз етуді қоса алғанда, заң мен сот алдында барлығының теңдігі, мемлекеттік органдардың қызметін нақты құқықтық реттеуді, мұндай қызметтің заңдылығы мен ашықтығын қамтамасыз ету, оған мемлекеттік және қоғамдық бақылау, жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін, сондай-ақ мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық, саяси-құқықтық, ұйымдық-әкімшілік жүйелерін қорғаудың басымдығы; жеке және заңды тұлғалардың бұзылған құқықтары мен заңды мүдделерін қалпына келтіру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың зиянды зардаптарын жою және алдын алу; сондай-ақ оларды бақылау мен қадағалауға жол бермеу.

Зерттеу мақсаты– ҚР Ішкі істер органдарында сыбайлас жемқорлықтың туындауына және таралуына ықпал ететін факторларды талдау және анализ жасау, сондай-ақ осы органдарда сыбайлас жемқорлыққа жол бермеу үшін нақты стратегиялар мен ұсынымдарды әзірлеу және ұсыну.

Зерттеудің келесі негізгі мақсаттары мен міндеттері:

ҚР ІО сыбайлас жемқорлықтың туындауына және таралуына ықпал ететін негізгі себептер мен факторларды анықтау. Бұған ішкі істер органдарының құрылымы мен ұйымдарын, кадрларды іріктеу және жылжыту жүйесін, бақылау және қадағалау жүйесін және сыбайлас жемқорлыққа ықпал етуі, елдегі құқық қорғау жүйесінің тиімділігі мен сенімін арттыру және мәдени және әлеуметтік аспектілерді қарастыру.

Алдын алу шараларының (превенция) тиімділігін бағалау. Ішкі істер органдарында алдын алу шараларының ұйымдастыру сонымен қоса жемқорлыққа қарсы күрес үшін нақты ұсынымдар мен стратегияларды әзірлеу және этикалық кодекстерді, қызметкерлерді оқыту және оқыту жүйелерін, бақылау және бақылау процедураларын, сыйақы мен ынталандыру жүзеге

асыру.

Зерттеу объектісі ПО жүйесінде сыбайлас жемқорлықтың болуымен және таралуымен байланысты әлеуметтік қарым- қатынастар болып табылады.

Зерттеу пәні Сыбайлас жемқорлықтың қасиеттері мен оның түрлері, олардың құқық қорғау органдарындағы қазіргі жағдайы мен қалыптасу бағыты, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық істеген қызметкердің жеке басы, мемлекет пен ұйымдардың жағдайлары, нормативтік-құқықтық актілеріне сәйкес функциялары болып табылады. ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес.

Зерттеу гипотезасы– Сыбайлас жемқорлықпен күресу әдістері мен тәсілдерін жетілдіру ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлықтың төмендеуіне әкеледі.

Күтілетін нәтижелер.Ұсынылған тетіктерді қолданусыбайлас жемқорлыққа қарсы күресіс жүзінде ішкі істер органдары жүйесіндегі сыбайлас жемқорлықты азайтуға көмектеседі.

Зерттеу әдістері.Магистрлік жобаны жазу кезінде эмпирикалық-теориялық, салыстырмалы, талдау және синтез, статистикалық талдау сияқты әдістер қолданылды.

- теориялық талдау әдісі, оның көмегімен ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлықты қызметкерлердің кәсіби қызметінің тиімділігін төмендететін қоғамға жат құбылыс ретінде анықтайтын теориялық дереккөздер талданады;

– салыстырмалы құқықтық талдау әдісі Қазақстанда және шетелде құқық қорғау қызметін реттейтін және сыбайлас жемқорлықпен күресетін қолданыстағы заңнаманы зерделеуге мүмкіндік берді.

Зерттеудің ғылыми жаңалығыішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлықты криминологиялық талдауға арналған және оның алдын алу жөніндегі қызметті жетілдіруге бағытталған алғашқы кешенді зерттеулердің бірі болып табылатындығында.

Практикалық маңызы.Зерттеудің практикалық маңыздылығы ҚР ПО сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл тәжірибесін жетілдіру үшін магистрлік жобаның материалдарын пайдаланамз.

Әдебиетке шолу

1988 жылы зерттеуші Роберт Клитгаард сыбайлас жемқорлықтың қайдан пайда болатынын түсінуге мүмкіндік беретін белгілі бір формуланы шығарды, атап айтқанда «сыбайлас жемқорлық монополия плюс дискрециялық билік пен минус жауапкершілікке тең», бұл формула монополия арқылы «дискрециялық билікке» ие лауазымды тұлғаны білдіреді, яғни, өкілеттіктері және минус оның қызметіне бақылаудың болмауы.

Бұл сыбайлас жемқорлықтың туындауына байланысты, бұл сыбайлас жемқорлықтың негізгі агенттік үлгісіне қатысты болды, онда біз, қоғам, осы елде біздің мүдделерімізді білдіру үшін шенеунікті агент ретінде жалдаймыз, сонымен бірге оны қалай жұмыс істейтіні туралы ақпараты бар адамды жұмысқа аламыз. мемлекеттің ішкі жүйесінің процесі, содан кейін агент (лауазымды тұлға) ақпараттық асимметрия жағдайында шешім қабылдайды.

Сыбайлас жемқорлық ұғымы туралы әртүрлі пікірлер бар, мысалы, қазақстандық ғалым, профессор Сқақов А.Б. «Сыбайлас жемқорлық мемлекеттік функцияларды жүзеге асыратын адамдардың, оларға теңестірілген адамдардың мемлекеттік билікті теріс пайдалануы, сондай-ақ кәсіпкерліктің мемлекеттік емес секторында жұмыс істейтін адамдардың, сондай-ақ қызметтің басқа түріне жататын өзге де адамдардың өз міндеттерін бұзуы болып табылады.

Бұл, біздің ойымызша, сыбайлас жемқорлық субъектілерінің емес, сыбайлас жемқорлық субъектілерінің (заңға сәйкес), оның ішінде заңды айналып өтуге және заңсыз баюға бағытталған айла-амалдарының қазіргі күрделілігі мен көрінісі тұрғысынан өте қажет. қаралып жатқан қылмыстық істердің үлкен пайызы бастапқыда пара алу бойынша қозғалып, кейін алаяқтық санатына ауыстырылды.

Сыбайлас жемқорлыққа итальяндық жазушы, дипломат, философ Н.Макиавелли берген анықтамасы – қоғамдық мүмкіндіктерді жеке мүдде үшін пайдалану, мүмкін болатындардың ішіндегі ең қысқасы, бірақ ол сыбайлас жемқорлықтың мәнін береді, ал «жеке мүдделер» мыналардан туындауы мүмкін. әртүрлі пәндер, сондай-ақ «қоғамдық мүмкіндіктер.

Заң шығарушының да, қоғамның да сыбайлас жемқорлық ұғымы мен түсінігі бүкіл заңнамалық базаны және азаматтардың сыбайлас жемқорлықты анықтау түсінігін қайтаратын бастапқы нүкте болып табылады, осыған байланысты ең маңызды міндет дәл дұрыс, жан-жақты анықтама болып табылады. сыбайлас жемқорлық түсінігін, сондай-ақ сыбайлас жемқорлықтың мәнін және оның табиғатын жан-жақты ашу.

Ең алдымен, сыбайлас жемқорлық ұғымында сыбайлас жемқорлықтың негізгі қағидалары ретінде пара беру және алу сияқты әрекеттер болуы керек. Оған біздің жеке анықтамамыз бар, мысалы: «Сыбайлас жемқорлық – бұл жеке және заңды тұлғаның, оның ішінде мемлекеттік қызметті жүзеге асыратын тұлғаның қызметтік, қызметтік, тәуелді жағдай арқылы немесе мемлекетті асыра пайдалану және шектен шығу арқылы жүзеге асыратын кез келген әрекеті. құқыққа және мемлекеттің мүдделеріне қайшы, пара алу немесе беру, жеке

немесе делдалдық пайда, басқа да мүліктік және мүліктік емес игіліктерді алу, мүліктік және мүліктік емес сипаттағы қызметтерді, жеңілдіктер мен артықшылықтарды алу немесе үшінші тұлғалардың, оның ішінде жақын туыстарының, жекжаттарының, жұбайларының, балаларының және басқалардың мүдделеріне қызмет етеді.

Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы күреске арнайы 15 тарау арналған: «Сыбайлас жемқорлық және мемлекеттік қызмет пен мемлекеттік басқару мүдделеріне қарсы басқа да қылмыстық құқық бұзушылықтар»[5].

Ішкі істер органдары қызметкерлерінің, оның ішінде сыбайлас жемқорлыққа байланысты қылмыстардың проблемасын зерттеу бірқатар зерттеулер мен нормативтік актілерге, заңдар мен стратегиялық құжаттарға, сондай-ақ отандық және басқа да ғалымдардың еңбектеріне арналды: Ынтықбаев М.К., Долгова, Гладких, А.И. Долгова, В.Н.Николайчик В.М. және т.б.

Алайда, бұл авторлардың ғылыми қызығушылық тудыратын, ғылымға қосқан үлесі зор ғылыми еңбектері жарыққа шыққаннан бері ішкі істер органдары жүйесіндегі осы келеңсіз құбылыспен күресудің заңнамасы мен тәжірибесіне елеулі өзгерістер енгізілді. , олар әлі кең ғылыми зерттеулерді таба алмады.

М.Қ.Ынтықбаев өз еңбегінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-әрекетті талдау сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте оң үрдістердің сақталғанын көрсетеді. Бұған қабылданған ұйымдастырушылық-тәжірибелік шаралар, сондай-ақ құқық тәртібін, қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және алдын ала тергеу мен тергеудің тиімділігін арттыру бойынша ішкі істер департаментінің қызметін одан әрі жетілдірудің негізгі бағыттарын дұрыс анықтау ықпал етті. сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестегі жедел-ізвестіру қызметі [6].

Сыбайлас жемқорлық – күрделі және көп қырлы құбылыс, оны зерттеу қоғам мен мемлекеттің, теоретиктер мен практиктердің күш-жігерін біріктіретін кешенді және жүйелі көзқарасты қажет етеді. Мемлекет дамуының қазіргі кезеңінде сыбайлас жемқорлықтың объективті және субъективті себептерімен, осы себептердің өзара байланысымен күресу, сыбайлас жемқорлық құбылыстарының әлеуметтік-экономикалық топырағын жою бойынша практикалық шаралар қабылдау және осы әрекеттердің алдын алу тетіктерін қамтамасыз ету қажет. әртүрлі аймақтар [7].

Сыбайлас жемқорлық мәселесі жалпыадамзаттық адамгершілік құндылықтар мен мұраттарды сақтаумен тікелей байланысты. Олардың біртіндеп жойылуы қоғамның өмір сүруіне қауіп төндіреді. Формалық киім киген жемқор шенеуніктердің жазаланбауы халық арасында ішкі істер органдарына және жалпы мемлекеттік органдарға деген сенімсіздіктің қалыптасуына ықпал етеді.

Алдын ала тергеу мен анықтаудың заңдылығын қадағалау қылмыстық іс жүргізудің барлық сотқа дейінгі сатыларында қолданыстағы қылмыстық іс жүргізу заңнамасы бойынша қылмыстық қудалауды жүзеге асыратын

лауазымды адамдардың іс-әрекеттері мен негізделген іс жүргізу шешімдерін қабылдауды қамтамасыз етуді көздейтінін есте ұстаған жөн. қылмыстық істі сотқа жолдау үшін жасалған немесе күтілетін қылмыс туралы ақпарат алған кезде.

Қазіргі уақытта қоғам ішкі істер органдарының қызметіндегі сыбайлас жемқорлық көріністері сияқты заңсыз әрекеттерге көбірек назар аударуда. Сыбайлас жемқорлықтың түп-тамырында өте кең таралған сипат және үлкен қоғамдық қауіпті салдары бар. Оның үстіне бұл әрекеттер «халық қызметшілері» деп аталатындардан шығады, соған байланысты бұл әрекеттер өте «қызық» болып, қоғамда белгілі бір жағымсыз, беделін түсіретін резонансқа ие болады. Сыбайлас жемқорлық көріністері, кез келген басқа заңсыз әрекеттер сияқты, қауіпті, бірақ ол барлық мағынада қоғам тарапынан сыни тұрғыдан қабылданатын сыбайлас жемқорлық әрекеттер болып табылады. Бұл жағдайда мән сыбайластық әрекеттің сандық және сапалық құрамдас бөлігінде жатыр. Адамның кез келген әрекеті, оның кім екеніне қарамастан, осы адамның әрекетінің сипатына ие.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы реттеуші, профилактикалық және құқық қорғау функцияларын біріктіретін арнайы мемлекеттік орган – Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес агенттігі жұмыс істейді. Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 13 қыркүйектегі № 328 Жарлығымен Мемлекеттік қызмет істері министрлігін қайта ұйымдастыру арқылы қалыптастырылды. Агенттік Қазақстан Республикасының Президентіне бағынады және есеп береді [8].

Сонымен қатар, Агенттік мыналарға жауапты:

а) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы құқықтық актілерді әзірлеу және қабылдау;

б) құзыретіне кіретін мәселелер бойынша мемлекеттік қызметшілер мен азаматтарға кеңес беру;

в) мемлекеттік органдардың, ұйымдардың және квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау;

г) сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне сыртқы талдауды жүзеге асыру;

д) мемлекеттік органдардың, ұйымдардың, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін сыртқы талдау нәтижелері бойынша сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін бұзушылықтарды, себептер мен жағдайларды жою жөніндегі ұсынымдарды орындауын бақылау [9]];

е) сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі ұлттық баяндаманы жыл сайын қалыптастыру;

ж) Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияны іске асыру бойынша жоспарланған іс-шаралардың іске асырылуының мониторингі мен бағалауы туралы жиынтық ақпаратты қалыптастыру және Үкіметке ұсыну;

з) сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізудің стандартты

тәртібін айқындау; и) сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторинг жүргізу тәртібін анықтау [10].

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл ұлттық бюросы Агенттік құрылымындағы департамент мәртебесіне ие және сыбайлас жемқорлық қылмыстық құқық бұзушылықтарды анықтайтын, жолын кесетін, ашатын және тергейтін құқық қорғау органы болып табылады.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы жыл сайынғы Ұлттық есепті дайындауға және Стратегияны іске асыру бойынша жоспарланған іс-шаралардың орындалуына мониторинг және бағалау бойынша жиынтық ақпаратты қалыптастыруға қатысады. Бюро сонымен қатар сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі бағдарламалық құжаттарды әзірлеуге және іске асыруға және осы саладағы заңнамалық базаны жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірлеуге қатысады. Ұлттық бюро туралы ереженің 18-тармағына сәйкес оның басшысын Агенттік төрағасының ұсынуы бойынша Қазақстан Республикасының Президенті тағайындайды [11].

Басқа органдар Қазақстан Республикасы Президентінің 2002 жылғы 2 сәуірдегі № 839 Жарлығымен консультациялық-кеңесші орган ретінде Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі комиссия құрылды [12].

Комиссия мынадай функцияларды жүзеге асырады:

1) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері, оның ішінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманы, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл нысандары мен әдістерін жетілдіру мәселелері бойынша ұсыныстар әзірлеу және Мемлекет басшысына енгізу;

2) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жай-күйінің мониторингі мен талдауы;

3) азаматтар мен заңды тұлғалардың өтініштерін, сондай-ақ жауапты мемлекеттік лауазымдарды атқаратын адамдар жасаған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактілері, мемлекеттік қызметшілердің әдеп нормаларын бұзу фактілері туралы бұқаралық ақпарат құралдарындағы жарияланымдарды қарау және олар бойынша тәртіптік жазалар қолдануға уәкілетті адамдарға ұсынымдар дайындау. қызметтік тергеу жүргізу туралы.

Комиссияның құрамы лауазымы бойынша Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігі Басшысының екі орынбасарынан, Бас Прокурордан, Ұлттық қауіпсіздік комитетінің Төрағасынан, Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің Төрағасынан, Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің төрағасынан, Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі, Ішкі істер министрі, Әділет министрі, Қаржы министрі, келісім бойынша – Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитеттерінің төрағалары; Қазақстан Республикасы, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің заңнамасы және сот-құқықтық реформасы туралы. Комиссияның құрамына үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері және басқа да тұлғалар кіруі мүмкін. Президент Әкімшілігінің Құқық

қорғау жүйесі бөлімі Комиссияның жұмыс органы болып табылады.

Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясы қоғамның барлық салаларында сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және оған қарсы күрес мақсатында қабылданды. Ол көрсетілген кезең ішінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың стратегиялық бағыттары мен шараларын айқындайтын негізгі құжат болып табылады.

Ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлықтың алғышарттарын барынша азайту.

Қылмыстық-атқару жүйесі мекемелері мен полиция бөлімшелерінде, сондай-ақ ҚҚО барлық жедел-тергеу бөлімшелерінде үздіксіз бейнебақылау енгізілуде.

Күнделікті өмірдегі тәжірибеде болып жатқан сотқа дейінгі тергеп-тексерудің, әкімшілік іс жүргізудің, тексеру субъектілері мен объектілерін тіркеудің электрондық жүйелері, сондай-ақ Qamqor және e-otinish ақпараттық қызметтерді қолданылады.

Ішкі істер органдарының қызметінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін азайту үшін цифрландыруды қолданудың жарқын мысалы ретінде құқық бұзушылар мен лауазымды тұлғалардың тікелей байланысын болдырмайтын «Сергек» қозғалысын бейнебақылау тәжірибесін кеңейту табылады.

Өз кезегінде, құқықтық шаралар сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылды реттейтін мемлекет қорғайтын міндетті мінез-құлық ережелерін белгілеуді қамтамасыз етеді.

Ұйымдастырушылық-құқықтық шараларға келесі әрекеттер жатады:

- ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлықпен белсенді күресу туралы жария түрде жарияланған ниет;

- постреактивті шаралардан жазалау шараларынан алдын алу шараларына қайта бағдарлау;

- сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласында ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу, ішкі істер органдарында сыбайлас жемқорлықтың пайда болу және даму себептерін анықтау;

- ПО сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бағдарламасын әзірлеу және жетілдіру;

- ПО сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бағдарламасын нормативтік қамтамасыз ету;

- ПО нақты дербестік пен қабілеттілік беру;

- ПО сыбайлас жемқорлық көріністері туралы істер бойынша азаматтардың жүгіну механизмін жетілдіру;

- сыбайлас жемқорлықтың саяси, экономикалық, әлеуметтік зиянын көрсететін арнайы курсты оқу үдерісіне енгізу.

2. Алдын алу шаралары.

Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу келесі негізгі шараларды қолдану арқылы жүзеге асырылады:

1) қоғамда сыбайлас жемқорлық мінез-құлыққа төзбеушілікті

қалыптастыру;

2) құқықтық актілерге және олардың жобаларына сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама;

3) заңдарда белгіленген тәртіппен ішкі істер органдарының қызметкерлеріне қойылатын біліктілік талаптарын ұсыну, сондай-ақ осы азаматтар ұсынған мәліметтерді белгіленген тәртіппен тексеру;

4) Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінде белгіленген тізбеге енгізілген мемлекеттік қызметті атқаратын адамды қызметтен босатуға не ақпарат ұсынбағаны үшін оған қатысты заңдық жауаптылықтың өзге де шараларын қолдануы үшін негіз ретінде белгілену; өзінің кірістері, мүліктік сипаттағы мүлкі және міндеттемелері туралы көрінеу дәйексіз немесе толық емес мәліметтерді ұсыну, сол сияқты өзінің әйелінің (жұбайының) және кәмелетке толмаған балаларының кірістері, мүлкі мен мүліктік сипаттағы міндеттемелері туралы көрінеу жалған мәліметтер беру;

5) ішкі істер органдарының кадрлық жұмыс тәжірибесіне қызметкердің өзінің қызметтік міндеттерін ұзақ мерзімді, мінсіз және тиімді атқаруы оны жоғары лауазымға тағайындау кезінде ескерілуге тиіс ережені енгізу., оған әскери немесе арнаулы атақ, сыныптық шен, дипломатиялық дәреже беру немесе оның көтермелеуімен;

6) Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы заңнамасының сақталуын қоғамдық және парламенттік бақылау институттарын дамыту.

3. Заңды шаралар.

Ішкі істер органдары қызметкерлерінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы мінез-құлқы туралы ережеде сыбайлас жемқорлық көріністеріне жол бермейтін, оларға әрекет ететін, жауапкершілікті қамтамасыз ететін және олардың теріс салдарын барынша азайтатын нормалар қамтылуы тиіс. Бұл ретте ішкі істер органдары қызметкерлерінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы мінез-құлқын ынталандыратын нормалар тиісті стандарттың ажырамас элементі болуы тиіс.

Тиісті іс-шараларға мыналар жатады:

- кемшіліктерді жою, оны тәжірибенің заманауи қажеттіліктеріне және сыбайлас жемқорлық саясатының жай-күйіне сәйкес келтіру, өзгермелі шындыққа ден қою мақсатында ішкі істер органдары қызметкерінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы мінез-құлқы стандартын жетілдіру;

- сыбайлас жемқорлықтың себептерін жою бөлігінде ішкі істер органы қызметкерлерінің құқықтық жағдайын жақсарту;

- ішкі істер органдары қызметкерлерінің жалақысын көтеру;

- ішкі істер органдары қызметкерлерінің әлеуметтік қорғалу деңгейін арттыру;

- ішкі істер органдары қызметкерлерінің жұмысын сапалы ынталандыру;

- ішкі істер органдары қызметкерлерінің жұмысының жоғары нәтижелері үшін тиімді ынталандыру;

- ішкі істер органдары қызметкерлерін қорғау тетігінің тиімділігі;

- ішкі істер органдары қызметкерлерінің қызметіне араласуға жол бермеу;

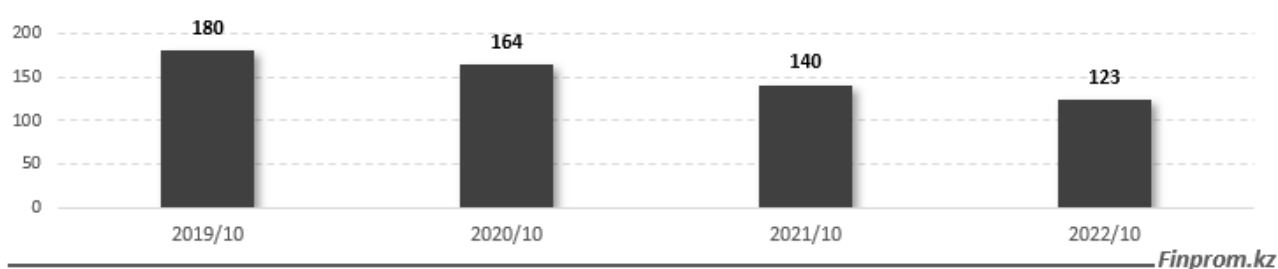
- сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды жасағаны үшін ішкі істер органдарының басшылары мен қызметкерлерінің жауапкершілігін арттыру.

Сонымен, ішкі істер органдарында сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың тиімділігі профилактикалық, реактивті сипаттағы өзара байланысты, бірін-бірі толықтыратын шаралар кешенін жүргізу арқылы қамтамасыз етілуі мүмкін. Тиісті іс-шаралар заңнамалық мәртебеге, профилактикалық сипатқа ие болуы керек, әртүрлі отандық және халықаралық ұйымдардың өзара іс-қимылын көздейді.

2022 жылдың қаңтар-қазан айларының қорытындысы бойынша сыбайлас жемқорлыққа қатысты қылмыстық құқық бұзушылықтар жасаған ішкі істер органдарының 123 қызметкері ұсталды. Бұл өткен жылмен салыстырғанда 12,1 пайызға аз.

Салыстыру үшін айтсақ, өткен жылдың осы кезеңінде мұндай құқық бұзушылықпен 140 адам ұсталса, биыл 14,6 пайызға төмендеген.

Численность лиц, совершивших коррупционные преступления. Служащие органов внутренних дел. Январь–октябрь (чел.)

На основе данных КПСиСУ ГП РК

Finprom.kz

1-сурет – 2019-2022 жылдар аралығында қылмыс жасаған адамдардың саны

Ескертпе - [13] дереккөз негізінде автормен құрастырылған

Сыбайлас жемқорлық қылмыс жасаған ішкі істер органдары қызметкерлерінің жартысына жуығы – 61 қызметкер пара алу кезінде ұсталды. Тағы 41 адам сыбайлас жемқорлықпен ұсталды.

Сегіз адам қызметтік өкілеттіктерін асыра пайдаланса, жетеуі – пара берген, екі адам – әрқайсысы лауазымдық өкілеттіктерін асыра пайдаланған, пара беруге делдал болған, қызметте әрекетсіз болған.

Численность лиц, совершивших коррупционные преступления. Служащие органов внутренних дел. Январь–октябрь (чел.)			
	2022/10	2021/10	Прирост
Всего	123	140	-12,1%
Получение взятки (ст. 366 УК РК)	61	57	7,0%
Мошенничество (п. 2) ч. 3 ст. 190 УК РК)	41	33	24,2%
Злоупотребление должностными полномочиями (ст. 361 УК РК)	8	13	-38,5%
Дача взятки (ст. 367 УК РК)	7	14	-50,0%
Превышение власти или должностных полномочий (п. 3) ч. 4 ст. 362 УК РК)	2	12	-83,3%
Посредничество во взяточничестве (ст. 368 УК РК)	2	-	-
Бездействие по службе (ст. 370 УК РК)	2	6	-66,7%
Присвоение или растрата вверенного чужого имущества (п. 2) ч. 3 ст. 189 УК РК)	-	4	-
Служебный подлог (ст. 369 УК РК)	-	1	-

На основе данных КПСиСУ ГП РК Finprom.kz

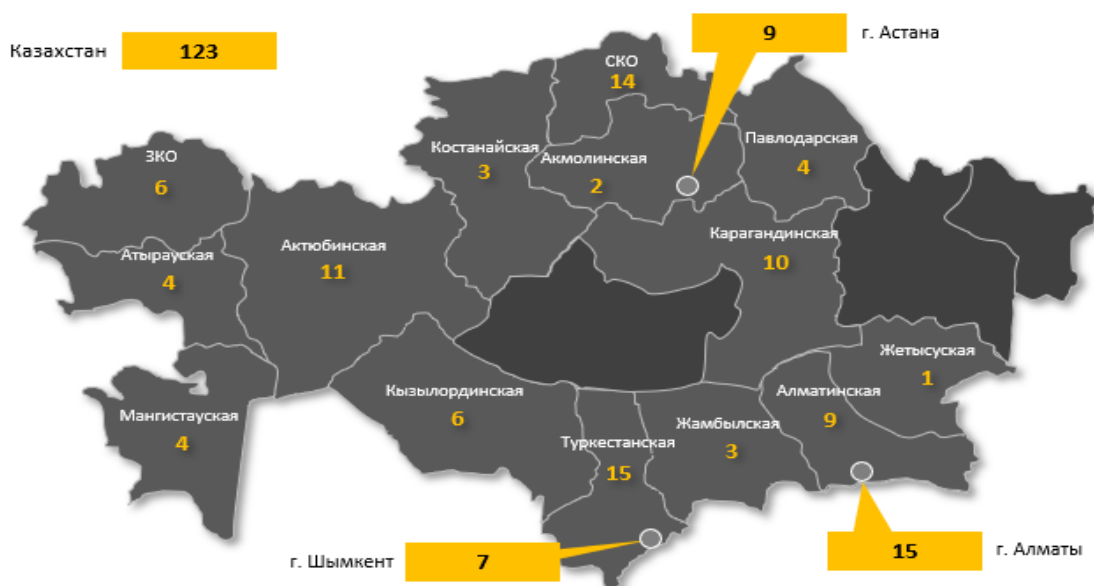
2-сурет – 2019-2022 жылдар аралығында қылмыс жасаған адамдар саны

Ескертпе - [13] дереккөз негізінде автормен құрастырылған

Аймақтық Жемқор шенеуніктердің басым бөлігі – ішкі істер органдарының қызметкерлері Алматыда (15 адам) және Түркістан облысында (сонымен бірге 15 адам) болды..

Көшбасшыларға қарсы бестікке Солтүстік Қазақстан (14 адам), Ақтөбе (11 адам) және Қарағанды (10 адам) облыстары кірді.

Численность лиц, совершивших коррупционные преступления. Служащие органов внутренних дел.
Январь–октябрь 2022 (чел.)

На основе данных КПСиСУ ГП РК

Finprom.kz

3-сурет – 2022 жылға өңірлік тұрғыда қылмыс жасаған тұлғалардың саны

Ескертпе - [13] дереккөз негізінде автормен құрастырылған

Ішкі істер органдарындағы жемқорлар яғни еліміздің 20 облысында соның 17-сінде кездесті. Ал қалған облыстарда Ұлытау, Абай және Шығыс Қазақстан облыстарында мұндай сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтары бұзылмағаны анық.

Қазіргі қазақстандық қоғам сыбайлас жемқорлықтың жойқын әсерін ұғынып келеді, бұл халық толқуларының, халықтың өмір сүру деңгейіне толық наразылығының, балаларының болашағынан қорқудың, экономикасы жоғары елдерге жаппай миграцияның бастауы болып табылады. және даму, мемлекет пен үкіметке сенімсіздік, қолайлы өмір сүру үшін үнемі қаражат тапшылығы, басқа елдердегі білімге басымдық беру, азық-түліктің, ауыл шаруашылығы өнімдерінің сапасыздығы және т.б., сыбайлас жемқорлықтың барлық жағымсыз салдары туралы айтуға болады. шексіз, сыбайлас жемқорлық әсер етпейтін бірде-бір қызмет саласы жоқ [14].

Осылайша, сыбайлас жемқорлық қоғам өмірінің феномені ретінде заңға және адами негіздердің қағидаттарына қайшы келеңсіз, моральдық жағынан деформацияланған, бақыт, әл-ауқат және әл-ауқат туралы бұрмаланған түсінікке ие, бұл жағымсыз факторлар қоғамға да, полиция қызметкерлеріне де әсер етеді. қоғамның бір бөлігі [15]:

- біріншіден, тұлғаның ыдырауына, қуаныш, келісім мен тыныштық сезімін жоғалтуға, шындықтың когнитивтік бұрмалануына, адамның философиялық көзқарасының өзгеруіне, со- тұтынушылық-паразиттік нысан деп аталатын, адамның ар-ождан, ар-намыс пен ар-намыс сезімін, шектеулі ойлауын, жауыз мінез-құлқын, ашкөздікте, ашкөздікте, көреалмаушылықтан, өмірге тән жарқын болашаққа деген үміт сезімін жоғалтумен бірге жою. тұлға және т.б., қоғамда да, әрбір жеке полиция қызметкерінде де бұрын байқалған сыбайлас жемқорлықтың салдары әртүрлі болжамдар мен қасиеттерден көрінеді;

- екіншіден, полиция қызметкерлерінің эмоционалдық денсаулығы, эмоциялар проблемасы, психикалық және физикалық денсаулық, адам қоршаған ортаның эмоционалдық қауіпсіздігі, қазіргі уақытта өзекті және экономикалық тұрғыдан тиімді.

Зерттеуші психологтар тұлғааралық қарым-қатынастар мен санадан тыс мәселелерде болатын табиғи процестерге ғана емес, сонымен қатар әртүрлі деңгейдегі сыбайлас жемқорлықпен бетпе-бет келген полиция қызметкерлерінің өз еркімен немесе еріксіз сыбайлас жемқорлыққа қатысушыларға айналған психоэмоционалдық процестеріне де назар аударады. Эмоциялар мен эмоционалдық жағдай өмір сапасын анықтайды. Адамдар өздерінің эмоцияларын жұмыста, достарымен, туыстарымен және жақын адамдарымен сөйлескенде көрсетеді - т.б. біз үшін қымбат және біз шын жүректен қамқорлық жасайтын барлық нәрседе. Эмоциялардың әсерінен қоғам және полиция қызметкерлері бізге ақылға қонымды және орынды болып көрінетін әрекеттерді жасай алады, бірақ олардың әсерінен біз кейінірек өкінетін әрекеттерді де жасай аламыз.

Психоэмоционалды күйлер – доминантты түріне сәйкес эмоционалдық

реакцияның басымдылығымен адамның психикалық күйлерінің ерекше формасы. Басқаша айтқанда, бұл адамның қандай да бір әрекетке, жағдайға немесе адам реакциясына эмоционалды реакциясы, олар әртүрлі және оларды бастан өткеру сапасына қарай жіктеледі, яғни олар оң және теріс болуы мүмкін.

Эмоциялардың тағы бір классификациясы бар, олардың барлығын физиологиялық процестерге қандай әсер ететініне қарай бөлгенде, бұл стеникалық және астениялық эмоциялар. Мысалы, стеникалық (бұл қуаныш, шабыт, ашулану) - бұлшық ет тонусын, күш-қуатын арттыру.

Стеникалық және астениялық тәжірибелер эмоциялардың психикалық жағы болып табылады және тек тәжірибеге ғана емес, сонымен қатар интеллектуалдық процестерге де әсер ете алады: идеялар, ойлар, зейіннің бағыты, сонымен қатар ерік, іс-әрекет, іс, барлық мінез-құлық. Ішкі істер органдарының қызметкерлері барлық адамдар сияқты эмоционалды тәжірибені бастан кешіреді.

Ішкі істер органдарының эмоционалды қауіпсіз кәсіби ортасы оң эмоцияларды барынша арттыруды және теріс эмоцияларды азайтуды қамтамасыз етуі керек. Ішкі істер органдарының қызметкері сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл нәтижесіне қол жеткізуді ықтималды бағалауды, сөзсіз, түсінуге әкелетін оң іс-әрекет және қол жеткізілген нәтиженің одан әрі физикалық материалдық сапасын жақсарту ретінде қарастырылуы керек. экономика мен әл-ауқат, жалақының жоғарылауы, ағымдағы саяси тұрақтылық, бұл әрқашан жоғарыда аталған қажетті позитивті барынша арттыруға және қызметкердің мемлекеттік қызметші және жеке тұлға ретіндегі жеке тұлғаның игілігі үшін жағымсыз эмоцияларды азайтуға әкеледі.

Ең күшті эмоционалды ауытқулар сыбайлас жемқорлық көріністері кезінде орын алады. Мұндай ауытқулар сыртқы деңгейде де, ішкі деңгейде полиграфтың немесе өтірік детекторының техникалық құралдарын қолдану арқылы да анықталады. Мемлекеттік орғандағы сыбайлас жемқорлық деңгейі жеке қызметкерлердің жағымсыз психоэмоционалды жағдайының күшті көріністеріне тікелей пропорционалды. Сондай-ақ, сыбайлас жемқорлық жағдайлары жеке-жеке әр түрлі эмоционалды тәжірибелермен бірге жүреді. Әр адам бір жағдайға байланысты эмоцияны әртүрлі бастан кешіреді, мысалы, пара алу немесе оны беру.

- үшіншіден, ішкі істер органдарының беделіне нұқсан келтіретін, қызметкерлердің сыбайлас жемқорлық көріністерінен көрінетін ішкі істер органдарының қызметкерлері көрсететін мемлекеттік қызметтердің сапасы, кәсібилігі, адам құқықтары мен бостандықтарының сақталуы, әділеттілік, заңдылық және заңдылық қағидаты бойынша. , жеке басын баю мақсатында, соның салдарынан және ақыр соңында қызметкерді қылмыстық жауапкершілікке тарту, соттау, бас бостандығынан айыру орындарында жазасын өтеу, бұл қызметкерді тұлға ретінде сөзсіз когнитивтік диссонансқа әкеледі. және тұйық шеңбер ретінде сыбайлас жемқорлық қызметкердің жұмысының сапасына әсер етеді.

- төртіншіден, полиция қызметкері биліктен халыққа жол көрсетуші болып

табылатын жалпы мемлекеттік жүйе бойынша сыбайлас жемқорлық мемлекеттік билікке нұқсан келтіреді, өйткені халықтың сенімі демократиялық мемлекеттің құрамдас бөлігі болып табылады, ол үлкен-үлкен іс-әрекетке әсер етеді. елдің болашағына, кәсіпкерлік қызметті құру мен ашудың орындылығына, білім сапасы мен еңбек нарығындағы одан әрі бәсекеге қабілеттілігіне қорқыныш сияқты психологиялық құбылыстармен тікелей байланысты қоғамның және жалпы қоғамның ауқымды психоэмоционалдық жағдайы , ішкі және халықаралық деңгейде, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықтың тұрақтылығы үшін, мемлекеттік басқарудың аграрлық-өнеркәсіптік бөлігі, табиғи, техногендік және экономикалық жағдайларда мемлекеттік және сақтандыру депозитінің және азық-түлік ресурстарының болуынан қорқу. дағдарыс [16].

Халықаралық тәжірибе.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы құқықтық сананы қалыптастырудың шетелдік тәжірибесін зерделеу сыбайлас жемқорлыққа төзбеушілік атмосферасын қандай құралдарда, әдістерде, қандай нысандарда құруға және сыбайлас жемқорлық деңгейін төмендетуге болатыны туралы ақпарат алудың маңызды бағыттарының бірі болып табылады. қылмыс. Шетел мемлекеттерінің тәжірибесін зерделеу және ескеру сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-әрекеттегі қателерді, қайшылықтарды болдырмауға және сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияда дұрыс тәсілдерді таңдауға көмектеседі. Ұлттық ерекшеліктерді ескере отырып, шетелдік тәжірибені пайдалану қажет.

Ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлық көріністерінің қазіргі жағдайы, олардың дамуының анықталған тенденциясы сыбайлас жемқорлыққа қарсы шараларды жедел қабылдау қажеттігін көрсетеді [17].

Ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл сыбайлас жемқорлық көріністерінің себептері мен салдарын жоюға, ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлық көріністеріне дер кезінде ден қоюға бағытталған.

Тиісті шаралардың саяси, ұйымдастырушылық, ақпараттық-насихаттық, әлеуметтік-экономикалық, құқықтық, арнайы және басқа да мәртебесі бар.

Бұл бөлімдегі іргелі негіз сыбайлас жемқорлықпен күрес негіздерін қамтитын заңнамалық және заңға тәуелді актілердің жиынтығы болды.

Ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл әртүрлі құқық қорғау және құқық қорғау емес құрылымдардың күш-жігерін біріктіреді, оның тиімділігі мен оңтайлылығын қамтамасыз ететін қоғамдық құрылымдарды тартады.

Бүгінгі күні сыбайлас жемқорлық трансұлттық құбылыс болып табылады, сондықтан бүкіл әлемдік қоғамдастыққа қауіп төндіреді. Онымен күрес әртүрлі елдерде әртүрлі әсерлермен және әртүрлі бағытта жүргізіледі, бірақ, біздің ойымызша, әртүрлі алдын алу шаралары мен репрессиялық шаралардан тұратын халықаралық сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл стратегиясы қажет [18].

Іс жүзінде өзінің тиімділігін дәлелдеген сыбайлас жемқорлыққа қарсы бағдарламаларды оқшаулау идеясы, әсіресе, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың отандық нақты жұмыс істейтін механизмі болмаған жағдайда, оң

шетелдік тәжірибені алудың үлкен перспективаларын ұсынады, сондай-ақ сыбайлас жемқорлыққа қарсы бірыңғай халықаралық саясат.

Бүгінгі таңда әлемдегі сыбайлас жемқорлық деңгейін бағалай отырып, біз барлық елдерді шартты түрде екі үлкен санатқа бөлу туралы айтуға болады - бұл проблеманы сәтті жеңетіндер және сыбайлас жемқорлық еңсерілмейтін қиындықтарды тудыратын елдер.

Сыбайлас жемқорлық деңгейі айтарлықтай таза, мемлекеттік деңгейде сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияның қалыптасуымен сипатталатын жетекші жиырма державаның қатарына Финляндия, Дания, Жаңа Зеландия, Исландия, Сингапур, Швеция, Канада, Нидерланды, Люксембург кіреді. Норвегия, Австралия, Швейцария, Жапония, Израиль және басқа да бірқатар елдер.

Сонымен қатар сыбайлас жемқорлық сыртқы және ішкі проблема ретінде қарастырылады. Сондықтан бұл елдерде сыбайлас жемқорлықты ауыздықтауға бағытталған күш-жігер ауқымды және институционализацияға бейім.

Мысалы, Нидерландыдағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жүйесі, атап айтқанда, келесі негізгі процессуалдық және институционалдық шараларды қамтиды: - ішкі істер органдарында және қоғамдық ұйымдарда сыбайлас жемқорлықтың ықтимал шығу нүктелерін бақылау және олардың қызметін қатаң бақылау жүйесі. осы пункттерде орналасқан адамдар.

Сыбайлас жемқорлық тұрғысынан қауіпті лауазымдарға адамдарды іріктеу жүйесі:

- негізгі шарасы мемлекеттік ұйымдарда жұмыс істеуге тыйым салу және мемлекеттік қызмет көрсететін барлық әлеуметтік төлемдерден айырылу болып табылатын сыбайлас жемқорлық үшін жазалау жүйесі;

- лауазымды тұлғаның өзін адал және тиімді ұстауы материалдық жағынан да, моральдық жағынан да тиімді болуын қамтамасыз етуге бағытталған лауазымды тұлғалардың оң әрекеттерін марапаттау жүйесі;

- Сыбайлас жемқорлық фактілерін анықтауда айтарлықтай өкілеттіктерге ие арнайы полиция қызметі сияқты сыбайлас жемқорлықпен күресу үшін мемлекеттік қауіпсіздік жүйесі құрылды.

Ұқсас органдар Гонконгта, Сингапурда, Малайзияда, Тайваньда сәтті жұмыс істейді. Оңтүстік Африкада бүгінгі күні сыбайлас жемқорлық деңгейі төмен, себебі үкіметтің парламентке есеп беру міндеттемесі, сондай-ақ шенеуніктер мен депутаттардың мүлік туралы декларацияны міндетті түрде тапсыруы, жалпы алғанда, мемлекеттік жүйенің барынша ашықтығы. , және мемлекет қаржысының жұмсалуды бақылау жөніндегі мемлекеттік комитеттің тұрақты қоғамдық жиналыстары.

Тағы бір мысал – Ботсвана. Онда сыбайлас жемқорлықтың қарқынды өсуімен күресуге келесі шаралар көмектесті: лауазымды тұлғалардың жалақысын көбейту және олардың санын қысқарту және мемлекеттік институттардың құрылымын жеңілдету, сондай-ақ сыбайлас жемқорлықтың кез келген көріністері үшін дереу және болмай қоймайтын санкциялар.

2002 жылдың 1 қаңтарында күшіне енген, бірақ қазірдің өзінде кең

халықаралық мойындалған Оңтүстік Кореяның сыбайлас жемқорлыққа қарсы жаңа заңы эталон деп аталды. Оған сәйкес, сыбайлас жемқорлықты тергеуді бастау құқығы іс жүзінде еліміздің кәметке толған кез келген азаматына берілген: Тексеру және тексеру комитеті (елдегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің негізгі органы осылай аталады) қылмыстық құқық бұзушылық туралы мәлімдемелерді тексеруді бастауға міндетті. кез келген қолданба.

Сингапурдың сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаты өзінің табыстылығымен таң қалдырады. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың негізгі идеясы – «адамды сыбайлас жемқорлық әрекеттерге итермелеу мүмкіндігін де, ынталандыруды да тудыратын жағдайларды барынша азайтуға немесе жоюға ұмтылу».

Бұған сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің бірқатар принциптері арқылы қол жеткізіледі, атап айтқанда:

1) мемлекеттік қызметшілерге жеке секторда табысты жұмыс істейтін адамдардың орташа жалақысына байланысты формула бойынша еңбекақы төлеу;

2) мемлекеттік лауазымды адамдардың өз мүлкі, мүліктері мен қарыздары туралы бақыланатын жыл сайынғы есеп беруі; прокурор «Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу туралы» заңды бұзды деген күдікке ілінген тұлғалардың кез келген банктік, қорлық және есеп айырысу шоттарын тексеруге құқылы;

3) жемқорлыққа жол бермейтін саяси көшбасшылардың моральдық беделін сақтау мақсатында жоғары лауазымды тұлғаларға қатысты сыбайлас жемқорлық істері бойынша неғұрлым қатаңдық;

4) экономиканың дамуы үшін қажетсіз әкімшілік кедергілерді жою.

Сыбайлас жемқорлықпен күрес Сингапурдың экономикалық табысының негізгі факторларының бірі болып табылады.

Тек қана репрессиялық шараларды қолдану, көрінетін тиімділігі бар, қалаған нәтиже беруі екіталай – егер парақорлар азайса, онша емес, ал параның мөлшері тәуекелдің жоғарылауы үшін төлем ретінде автоматты түрде аспанға түседі.

Қалай болғанда да, Қытайда бұл жағдай - сіз бәрін атуға болмайды. Сонымен қатар, репрессиялық шаралар «бюрократияның сыбайлас жемқорлық әрекеттерінің» бірі – құқық қорғау органдарының күрт өсуіне әкелуі мүмкін, олар кімді жазалау және кімді кешіру туралы шешім қабылдауға монополия алады, бұл барлық салдарымен бірге.

Қорытындылар. Көріп отырғаныңыздай, сыбайлас жемқорлықпен күрес – шет елдерде әрқашан сәтті шешілмейтін өте күрделі және көп қырлы міндет. Бұл саяси ерік-жігер мен үкіметтің мақсатты күш-жігерін қажет етеді. Осы орайда сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте шет мемлекеттердің тиімді тәжірибесін зерттеп, қолдану орынды.

Шетелде сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнама сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға баса назар аудара отырып, күрестің құқықтық құралдарының барлық арсеналын (қылмыстық заң ғана емес) пайдалану бағытында дамып

келеді. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы халықаралық шараларға қатысты даулы мәселелердің ішінде Қытайдың репрессиялық шаралар тәжірибесін атауға болады, онда ұрлық шенеуніктерді демонстрациялық өлім жазасына кесу бұрыннан «жалпыға» айналған.

Ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл – сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға, оның көріністеріне ден қоюға, оның зардаптарын жоюға мүмкіндік беретін жан-жақты іс-шаралар кешені, ол сыбайлас жемқорлықтың себептерін анықтауға негіздер белгілеуге байланысты жүзеге асырылады. Ішкі істер органдарының жекелеген бөлімшелерінде көріністер пісіп-жетілді, сыбайлас жемқорлық әрекеттер жасалуда. Ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл құқықтық және моральдық сипаттағы ережелерге негізделеді және құқықтық, ұйымдастырушылық, құқық қорғау міндеттерін шешуге бағытталған [19].

Зерттеу нәтижелері

Ұзақ уақыт бойы сыбайлас жемқорлықпен күрес тек жазалау жағын қамтыды, ал іс жүзінде ол жоғары лауазымды тұлғалармен, ірі кәсіпкермен, ұйымдасқан қылмыстық топпен байланыссыз пара алғандарды ғана анықтап, жазалаудың қандай да бір белсендіруіне айналды. кең бұзылған байланыс.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бойынша жүргізілген психологиялық талдауы сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте оң үрдістер жалғасып жатқанын көрсетеді. Бұған қабылданған ұйымдастырушылық-тәжірибелік шаралар, сондай-ақ құқық тәртібін, қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және алдын ала тергеу мен тергеудің тиімділігін арттыру бойынша полиция департаментінің қызметін одан әрі жетілдірудің негізгі бағыттарын дұрыс анықтау ықпал етті. сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес саласындағы жедел-іздістіру іс-шаралары.

Ішкі істер департаментінің респонденттерінің барлық жауаптары зерделеніп, нәтиже шығарылды:

- жауаптар адекватты және шынайы, бірақ толығымен шынайы емес, оң қасиет сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес проблемалары мен ұсынылатын шешімдердің нақты көрінісі болып табылады;

- әрбір адамның сыбайлас жемқорлықты жоюға деген жеке ұмтылысы бар, бұл олардың жеке дәрменсіздігімен қатар, жауаптар сонымен қатар олардың жұмысының сапасы мен тиімділігіне және сыбайлас жемқорлық деңгейіне әсер ететін сыбайлас жемқорлық көріністерінің жүйелік сипатының болуын көрсетеді. полиция бөлімі;

- біріншіден, полиция қызметкерлерімен сыбайлас жемқорлықтың жағымсыз факторы туралы тәрбиелік, тәрбиелік жұмыста, өйткені оның жағымсыз салдары туралы мәселенің бар екенін білу, оны дұрыс тану және анықтау сыбайлас жемқорлықтың алдында сана мен жеке таңдаудың негізгі факторы болады. сыбайлас жемқорлық.

Мұндай тәрбие жұмысын міндетті түрде сапалық және сандық деңгейде енгізу сыбайлас жемқорлықтың нақты мысалдары мен қылмыстық істерді сараптайтын ведомстволық оқу орындарында, бакалавриат, магистратура, докторантура, біліктілікті арттыру факультеттерінде қажет.

Ұсыныстар

ПО жүйесінде сыбайлас жемқорлықтың алдын алу сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің маңызды міндеті болып табылады, өйткені алдын алу алдын алу (алдын алу) шараларын білдіреді. Біздің ойымызша, сотталғандарды асырау, қыруар бюджет қаражатын бөлу сияқты мемлекеттің өзіне де зиянын тигізетін барынша санкцияланған, жазалау шараларымен күресуден гөрі сыбайлас жемқорлықтың алдын алу оңайырақ, ыңғайлы және қарапайым. сыбайлас жемқорлыққа қарсы күреске қаражат бөлу, оның қызмет салаларында ең тәжірибелі шенеуніктерді шеттетуге, бюджет қаражатының толық жоғалуы

мүмкін болуы, мемлекеттік аппараттың қызметін қоғам алдында беделін түсіру, халықаралық құқықтық стандарттарды сақтамау. мемлекеттің жан-жақты дамуының және оның халықаралық аренадағы интеграциясының негізгі факторы болып табылатын сыбайлас жемқорлықпен күресу.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы профилактикалық шаралар адам өмірінің барлық салаларында барлық жерде қажет, бірақ оның азаматтық қоғаммен тікелей құқықтық қызмет аясындағы маңыздылығына, санкциялық сипаттағы құқықтық процестерді реттеу саласындағы өкілеттілігіне, лицензиялау мен функционалдық мүмкіндіктеріне байланысты. іс-шараларға рұқсат беретін осындай кешенді шаралардың маңызы зор.

Алдын алу (грек тілінен аударғанда prophylaktikos – «сақтық») – бірденені болдырмауға арналған алдын ала шаралар. Алдын алу – «сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға және сыбайлас жемқорлық тәуекел факторларын жоюға бағытталған сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шаралар кешені».

Магистрлік жобаның тақырыбын зерделеу және зерттеу барысында мен мемлекет және құқық теориясының қағидаттарына, халықаралық нормалар мен стандартты ережелерге, сондай-ақ сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің заңнамалық және заңнамааралық салаларында бірқатар сәйкессіздіктерді анықтадым. .

Сонымен қатар, анықталған кемшіліктер сыбайлас жемқорлық тәуекелдері мен аса ауыр зардаптардың алғышарттарының жарқын мысалдарында көрініс тауып, көрсетілген. Ішкі істер органдарына қажетті сыбайлас жемқорлыққа қарсы профилактикалық шаралардың сипатталған кешені сыбайлас жемқорлықтың негізгі және негізгі көздерінде сыбайлас жемқорлықпен жаппай күресу пайдасына трансформациялық және құрылымдық өзгерістерді жүзеге асырады.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің теориялық және практикалық бөлігі динамикалық және саяси бағытты бола отырып, оның дамуы барысында әрқашан сәйкессіздіктер мен үйлеспеушіліктерді білдіреді, тіпті сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің халықаралық тәжірибесінде де бір ғасырдан астам уақыт бойы сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің даму тарихы бар. Осы әлеуметтік дұрыс жолда демократиялық қоғамдағы ең дұрыс шешім нормативтік құқықтық актілерді құқықтық реттеу болып табылады.

Ішкі істер органдарында сыбайлас жемқорлық көріністеріне қарсы іс-қимыл саласындағы заңнаманы жетілдіру қазіргі уақытта сыбайлас жемқорлыққа қарсы тексеруді және ең алдымен ішкі істер органы қызметкерінің мәртебесін, оның құқықтарын, міндеттерін, бостандықтары мен заңды мүдделерін реттейтін заңнамалық актілерге мониторинг жүргізуді талап етеді. сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтың әлеуетті ерекше субъектісі, оның заңды әрекеттері мен функционалдық міндеттері.

Екіншіден, полиция қызметкері тікелей жұмыс істейтін және оның іс-әрекетін реттейтін нормативтік құқықтық актілер. Үшіншіден, ішкі істер органы қызметкерінің басқа қызметтермен және бөлімшелермен өзара әрекеттесуіне арналған ішкі құжаттар, актілер, бұйрықтар мен нұсқаулар. Осымен қатар ішкі

істер органы қызметкерінің қызметіне ашықтықпен қарау қоғам мен елдің қадағалау органдары арасындағы алшақтықты тиімді қысқартады [20].

ПО жүйесі басымдыққа ие болғанымен, мұндай сыбайлас жемқорлыққа қарсы скрининг және мониторинг тек ПО жүйесімен ғана шектелмеуі керек, өйткені бұл жалпы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың әділ, адал және үйлесімді жүргізілуін және алдын алу шараларын біркелкі бөлуді бұзады. Бұл жағдайда профилактикалық іс-шаралардың фактісі мен ерекшелігі оның міндетті күрделілігі мен толық ауқымды әрекетінен көрінеді.

ПО жүйесінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың бұрын анықталған және көтерілген проблемалары бір жағынан алғанда объективті маңызды емес, бірақ басқа тұрғыдан алғанда, олар ПО жүйесінде сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және алдын алу шаралары шеңберінде принципті маңызды болып табылады. . Профилактика – алдын алу шараларының жиынтығы, ал алдын алу, өз кезегінде, қайнар көзі ретінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық субъектілері болып табылатын тұлғаларға ықтимал сыбайлас жемқорлықты түбегейлі болдырмау үшін осындай құқықтық реттеу мен функцияларды жасау болып табылады.

Міндетті түрде назар аударуды және оған алдын алу шараларын қолдануды талап ететін сыбайлас жемқорлық тәуекелінің бір мысалын сипаттағым келеді. Қазақстан Республикасының 2022-2026 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының тұжырымдамасын [21] іске асыру шеңберінде және Қазақстан Республикасы Президентінің кейбір жарлықтарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу, Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 ж. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың негізгі бағыттарын және сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатты дамытудың негізгі қағидаттары мен тәсілдерінің бағыттарын айқындайтын 2022 жылғы 2 ақпандағы № 802. Алға қойылған міндеттерді шешу және ішкі істер департаментінің қызметінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет пен ведомстволық саясат бағытында өзгерістерді реформалау қажеттілігі туындады.

«Мақсатымызға жету үшін мемлекеттік аппаратты жаңарту немесе кадрлық өзгерістер жеткіліксіз, әркім өзінен бастау керек, жеке және әлеуметтік құндылықтар жүйесін қайта іске қосу керек» - Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2022 жылғы 16 наурыздағы сөзі. [22].

Ішкі істер органдарында (бұдан әрі – Ішкі істер департаменті) жергілікті жерлерде сыбайлас жемқорлықтың дер кезінде алдын алу және алдын алу – сыбайлас жемқорлықты жоюдың және ПМ толық реформалаудың қайнар көзі болып табылады. , бұл соңғы жылдары билік тарапынан қызу талқыланып, соған жету жолында міндеттер шешілуде. Тек дұрыс алдын алу және ескерту арқылы ғана біз сыбайлас жемқорлық деңгейін барынша азайтамыз, сонымен қатар полиция қызметкерлеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті және олардың лауазымдық өкілеттіктеріне лайықты көзқарасты көрсетіледі.

ҚР ПМ елдегі қоғамдық тәртіп пен қауіпсіздікті қамтамасыз етуге жауапты мемлекеттік орган болып табылады. ПМ шеңберінде бірқатар нақты функциялармен айналысатын ӨҚБ (өзіндік қауіпсіздік басқармасы) жұмыс

істейді. Қазақстан Республикасындағы ӨҚБ негізгі функцияларына мыналар жатады:

1) ПМ ішіндегі қауіпсіздікті қамтамасыз ету: ӨҚБ ПМ-нің ішкі қауіпсіздігін қорғаумен, ведомствоның ішіндегі ықтимал бұзушылықтардың, сыбайлас жемқорлықтың және басқа да қылмыстардың алдын алумен және тергеумен айналысады.

2) ПМ қызметкерлерімен байланысты қылмыстарды тергеу: ӨҚБ сыбайлас жемқорлық, өкілеттіктерді теріс пайдалану және басқа да құқыққа қайшы әрекеттерді қоса алғанда, ПМ қызметкерлері жасаған қылмыстарды тергеуді жүзеге асырады.

3) ПМ-де негізгі лауазымдарды атқаратын адамдарды күзету: ӨҚБ ПМ басшылары мен басқа да жоғары лауазымды тұлғаларының, сондай-ақ олардың жақын туыстарының қауіпсіздігін қорғауға және қамтамасыз етуге жауапты.

4) ПМ қауіпсіздігіне төнетін қатерлерді талдау және алдын алу: ӨҚБ ПМ қауіпсіздігіне төнетін қатерлерді талдаумен және болжаумен, олардың алдын алу және қызметкерлердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі шараларды әзірлеумен айналысады.

Қазақстан Республикасындағы ӨҚБ функциялары ішкі қауіпсіздікті және ПМ-нің тиімді жұмыс істеуін қамтамасыз етуге бағытталған.

ӨҚБ жататын және міндеттері яғни Қылмыстарды тергеу: Полиция қылмыстарды тергейді және кінәлілерді анықтау үшін шаралар қабылдайды, дәлелдемелер жинайды, күдіктілерді тұтқындайды және істерді одан әрі сот талқылауы үшін сотқа береді.

Азаматтарға көмек және қолдау көрсету: полиция төтенше жағдайлар, оқиғалар, жол апаттары және жедел араласуды қажет ететін басқа жағдайлар кезінде азаматтарға көмек пен қолдау көрсетеді.

Сыбайлас жемқорлыққа байланысты әкімшілік құқық бұзушылықтар осындай құқық бұзушылықтарға жол берген адамдар үшін белгілі бір міндеттер мен жауапкершілікті көздейді. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес контекстінде міндеттер белгілі бір елдің заңнамасына байланысты өзгеруі мүмкіндігі болып табылады және оған заңмен реттелетін құқығы мен өкілеттігі бар. .

Әртүрлі аумақтық полиция бөлімшелері мен мекемелері қызметкерлерінің оларға қарсы әрекеттердің заңсыздығы туралы жария мәлімдемелерінің жыл сайын артуы аясында ӨҚД жұмысы жиі жабылады, бұл олардың іс-әрекеттерінің ашықтығына, заңдылығына және негізділігіне кедергі келтіреді. ішкі құрылымдар.

ӨҚД қызметкерлерінің практикалық жұмысы объективтілік болмаған кезде және олардың іс-әрекеттерінде субъективтілік болмаған жағдайда ғана біржақты жазалау негізінде құрылады, бұл ішкі құрылымдық бөлімшенің ұйымдық құрамдас бөлігіне тікелей теріс әсер етеді, сондай-ақ бақылаудың маңызды рөлі. мемлекеттік қызметпен айналысатын адамдардың, яғни қоғамдық тәртіп пен қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы мемлекеттік басқарудың арнаулы субъектілерінің құқықтары, бостандықтары мен заңды

мүдделері.

ӨҚД қызметкерлерінің заңсыз әрекеттеріне және заңды бұзуына қатысты келеңсіз фактілер жиі орын алуы аясында бұл билік құрылымының имиджіне және аумақтық бөлімшелердің моральдық-психологиялық жағдайына теріс әсер етеді.

Қазіргі уақытта атышулы қылмыстық істер тергелуде, оларға ҚҚК орта және аға буын қызметкерлері де қатыстырылды. Мұндай бейтарап есептер тұрақты болып табылады, бұл қоғам алдында Қазақстан Республикасы ІІМнің беделін түсіреді, өйткені бұл бөлімшелер өз қызметкерлеріне жоғары моральдық және моральдық қасиеттерімен адалдық, ашықтық, сыбайлас жемқорлыққа төзбеушілік үлгісі болуы керек. Сонымен қатар, оның қоғам алдындағы ішкі беделін түсіруге мүдделі емес, Қазақстан Республикасы ІІМне есеп беретін ҚАЖК-нің жауаптылығы, алайда, есеп беретін осындай құрылымдық бөлімшенің болуын негіздеу үшін бөлек атап өтілген. оған, ӨҚД сияқты, олардың жұмысының нәтижелерін және олардың өмір сүруінің тиімділігін көрсету қажет болады.

Жоғарыда айтылғандардың негізінде қызметкерлерге қатысты біржақты жазалау бастамасы туындайды, оның функцияларын кадр аппараты органдар мен мекемелердің жедел бөлімшелерімен бірге тәртіптік жазалау шараларын қолдана отырып, сондай-ақ ұсақ бұзушылық фактілерін анықтай отырып жақсы атқаруы мүмкін.

Бірақ тәжірибе көрсеткендей, полиция бөлімшелеріндегі басты өзекті мәселе сыбайлас жемқорлық тәуекелінен немесе мүдделер қақтығысынан туындайтын сыбайлас жемқорлық сипатындағы заңнаманы бұзу болып табылады, ал ауыр құқық бұзушылықтар үшін мұндай жұмысты бір адам жүзеге асыруы мүмкін. уәкілетті органдар.

Тұтастай алғанда, Қазақстан Республикасы ІІМ қарасты ӘҚБ-ның болуы басқа қадағалау органының алдында жауапкершіліктің болмауымен байланысты жүйелі сыбайлас жемқорлық тәуекелінің аса қауіпті түрін тудырады. Мұндай мән-жайлар сол органда жүйелі сыбайлас жемқорлықты болдырмайтын «қарсы» немесе «ыңғайсыз» тұлғаларды құрылым ішкілік жою үшін органды немесе мекемені басқарудағы реттеуші құрал ретінде ӨҚД пайдалану сияқты құбылысты болжайды.

Сондай-ақ, полиция қызметкерлерінің өздерін айтпағанда, олардың бірінші кезектегі міндеттерінің бірі болып табылатын ҚҚС әрекеттерінде қызметкерлердің отбасы мүшелерін қорғаудың мүлдем жоқтығы байқалады. Полиция қызметкерлерінің бүгінгі күні ӘҚК қарастыратын кейбір құқық бұзушылық түрлерінің, атап айтқанда арыздардың, арыздардың және басқа да құқық бұзушылықтардың көлемі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері мен мүдделер қақтығысы түріндегі сыбайлас жемқорлық сипатына ие.

Бұған көптеген мысалдар келтіруге болады, дегенмен олардың ҚҚК құрылымының әртүрлі түсіндірмесі объективтік жағы тұрғысынан мәселенің түп-тамырынан алыстап, мұндай құқық бұзушылықтарды қудалаудың және жолын кесудің басқа нысандарына назар аударады.

Бұл жүйелі мәселенің шешімі және жүйелі сыбайлас жемқорлықпен дұрыс күресудің жолы ішкі істер департаментіне сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес органына есеп беретін Комплаенс-қызмет деп аталатын қызметті енгізу болып табылады.

Сәйкестік (ағылшынша compliance – compliance; comply – сәйкес болу етістігінен шыққан) – сөзбе-сөз білдіреді (Оксфорд ағылшын сөздігін қараңыз) Compliance – сұрауға немесе нұсқауға сәйкес әрекет.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев 2021 жылдың басынан бастап сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бойынша профилактикалық жұмысты күшейтуді тапсырды, осыған байланысты қазандағы «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізілді. 6, 2020 № 365-VI [23], мұнда комплаенс-қызметтердің реттелетін қызметі белгіленеді және комплаенс-институтты реттеуге қатысты түзетулер енгізіледі.

Сонымен қатар, әлемнің көптеген елдерінде өзінің тиімділігін көрсеткен профилактикалық шаралардың бірі комплаенс-қызметтерді енгізу тәжірибесі болып табылады.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы заманауи саясат азаматтық қоғаммен, соның ішінде беделді бизнеспен серіктестікке негізделген профилактикаға негізделген. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы комплаенс қызметі – бұл ұйымдағы ресми мәртебеге ие, барлық қажетті ақпаратқа қол жеткізу құқығы, сәйкестікті бақылау саласындағы қажетті сарапшыларды тарта отырып, ықтимал бұзушылықтар бойынша қызметтік тексеру жүргізу құқығына ие тәуелсіз бөлімшелер.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманы сақтау қызметтері, былайша айтқанда, Агенттіктің барлық санаттағы реттеуші және қадағалаушы органдармен өзара іс-қимыл жасайтын, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің көп деңгейлі жүйесін табысты жүзеге асыруды қамтамасыз ететін жергілікті уәкілдері болып табылады.

ПО жүйесіндегі мұндай қызмет мыналар болады:

- біріншіден, ӨҚД сияқты ішкі реттеу құралын ауыстыру кезінде жарқын балама, өйткені сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтің міндеттері сыбайлас жемқорлыққа қарсы құжаттарды әзірлеу, сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторинг жүргізу және ұйымдардың қызметіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау, ұжыммен сыбайлас жемқорлыққа қарсы түсіндірме кездесулері, мүдделер қақтығысын анықтау және реттеу, корпоративтік этикалық құндылықтарды дамыту, азаматтық қоғамның басқа бөлімшелерімен өзара іс-қимыл және т.б.

- екіншіден, комплаенс жүйесінің қызметі органның немесе мемлекеттік мекеменің қызметіне сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторингке негізделеді, бұл мемлекетке мемлекеттік орган мен мекеменің сыбайлас жемқорлыққа қарсы курсы мен саясатын сақтауы үшін тікелей жауапкершілікті жүктейді. , өйткені көп жағдайда қызметкерлердің құқық бұзушылықтары сыбайлас жемқорлық болып табылады және тәртіптік бөлімдер орындарда кадр қызметтерін

қарастыра алады;

- үшіншіден, комплаенс жүйесінің қызметіне азаматтық қоғамның басқа бөлімшелерімен тұрақты және тығыз өзара іс-қимылды жүзеге асыру кіреді, бұл полиция қызметкерлеріне қатысты азаматтар мен заңды тұлғалардың өтініштерін, шағымдары мен өтініштерін қарау кезінде барынша ашықтықты, шынайылықты қамтамасыз етеді. және халықтың ішкі істер органдарына деген сенімін арттыру, олардың арасындағы қашықтықты қысқарту, «есту жағдайын» орындау;

- Төртіншіден, бюджет қаражатын тиімсіз жұмсау және сатып алулардағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін азайту, бюджеттік қолдаудың экономикалық тиімділігін арттыру, сыбайлас жемқорлықты азайту факторы ретінде жоғары сапалы цифрландыру, сондай-ақ мемлекеттік сатып алулардағы сыбайлас жемқорлықты анықтау және жою құралдарын жетілдіру айтарлықтай плюс болады. сыбайлас жемқорлықтың алғы шарттары.

Сыбайлас жемқорлық қылмыстарына қарсы іс-қимыл полиция қызметкерлеріне пара берген адамдарды жауапкершілікке тартуды, сонымен қоса сыбайлас жемқорлықтың салдарын азайту үшін: заңсыз әрекеттермен алынған мүлікті я болмаса көрсетілген қызметтердің құнын өндіруді, сыбайлас жемқорлық қылмыстар нәтижесінде жасалған әрекеттер немесе әрекетсіздіктерді жоюды, бұзылған заңды құқықтарды қалпына келтіруді және жәбірленушілердің мүдделері.

Сыбайлас жемқорлық пен қызметтік этиканы бұзудың алдын алу мақсатында түрлі шараларды таңдай отырып, әртүрлі мемлекеттік органдарда бақылау қамтамасыз етіледі. Соңғыларына мыналар жатады: мақсатты қор негізінен әкімдіктерде (32,8%), кеденде (26%), КИИС-де (37%), ҚР Әділет министрлігінде (47,4%), Министрлікте пайдаланылады. Қазақстан Республикасы Ішкі істер органдары (60%) және Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (41,7%).

Аттестаттау негізінен прокуратурада (26,7%), салық органдарында (30,4%), әділет органдарында (34,2%) және Білім министрлігінде (45,5%) жүргізіледі.

Ішкі істер органдарында (24%) және Қаржы министрлігінде (33,3%) қызметтік этика нормаларының сақталуын бақылауды басшылық жүзеге асырады.

Сыбайлас жемқорлық – күрделі және көп қырлы құбылыс, оны зерттеу қоғам мен мемлекеттің, теоретиктер мен практиктердің күш-жігерін біріктіретін кешенді және жүйелі көзқарасты қажет етеді. Мемлекет дамуының қазіргі кезеңінде сыбайлас жемқорлықтың объективті және субъективті себептерімен, осы себептердің өзара байланысымен күресу, сыбайлас жемқорлық құбылыстарының әлеуметтік-экономикалық топырағын жою бойынша практикалық шаралар қабылдау және осы әрекеттердің алдын алу тетіктерін қамтамасыз ету қажет. әртүрлі аймақтар.

Сыбайлас жемқорлық қылмыстарымен одан әрі күресу және ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлықты жою үшін келесі шаралар ұсынылады.

Елді мекендердің көрнекті және адам көп жүретін орындарында ішкі істер бөлімінің сенім телефондары көрсетілген және сыбайлас жемқорлықтың барлық көріністері бойынша азаматтар немесе заңды тұлғалардың толықтай арыздануға арналған жәшіктер орнатылған.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл процесіне мүмкіндігінше барлық азаматтарды тарту, қоғамда болып жатқан процестерге қоғамдық бақылауды кеңінен практикалау, азаматтарды ақпараттандыру және оларға полиция бөлімшелеріндегі қызметтің ашықтығын көрсету қажет, бұл сыбайлас жемқорлықтың сенімді тежеушісі болып табылады.

Бұқаралық ақпарат құралдарында жария ете отырып, сыбайлас жемқорлық қылмыстар фактілері бойынша ашық сот процестерін өткізу тәжірибесін кеңейту.

Жол полициясы қызметкерлерінің арасында орын алуы мүмкін теріс қылықтар мен сыбайлас жемқорлық көріністерін жою үшін еліміздің ірі қалаларында іске асырылып жатқан және «бір терезе» қағидаты бойынша өзін дәлелдеген «Халыққа қызмет көрсету орталықтары» желісін кеңейту ұсынылады. онда төлқұжат және басқа да құжаттарды берумен қатар жүргізуші куәліктері де бір жерде беріледі. куәліктер. Теориялық емтихандар (тесттер) қабылданатын үй-жайлар және емтихан рәсімінің өзі мүмкіндігінше ашық, емтихан процесі ашық болуы керек.

Жол полициясы қызметкерлеріне көліктерді тоқтатуға немесе олардың қозғалысын шектеуге қашан және қандай жағдайларда рұқсат берілгенін нақты анықтаңыз. Мұндай жағдайлардың тізімі толық болуы керек.

Сондай-ақ, жол жүру ережесін бұзу фактісін (жылдамдықты шектен асыру, тыйым салынған бағдаршамда жүру және т.б.) кино-бейне аппаратураға міндетті түрде жазуды енгізу қажет. Жол-көлік оқиғасы туралы материалдарды дайындау кезінде әкімшілік, азаматтық және қылмыстық іс жүргізу заңнамасының нормаларын басшылыққа алыңыз: жол-көлік оқиғасының сызбасын жасау, куәгерлердің, мамандардың қатысуы, қажет болған жағдайда фото және бейнетехниканы пайдалану.

Алынған мәліметтерді әкімшілік істер бойынша дәлел ретінде пайдалануға болады, сол арқылы жол қозғалысына қатысушылардың бопсалау туралы шағымдарын болдырмауға болады. Жылдамдықты шектеуді бұзу фактілерін тіркейтін радиолокаторларға (спидометрлерге) тыйым салу керек.

Құжаттарды беру мәселелері бойынша азаматтарды қабылдайтын барлық полиция бөлімшелерінде (жол полициясы, көші-қон полициясы және т. ерекше қызмет. Құжаттарды дайындау және беру үшін азаматтар мен заңды тұлғаларға жан-жақты кеңес бере алатын ең тәжірибелі қызметкерлерді тағайындау ұсынылады. Азаматтық қызметкерлердің құқықтары жөніндегі кеңесші лауазымына бұрын осы қызметте жұмыс істеген ІІМнің зейнеткерлері ұсынылуы мүмкін.

Жүргізіліп жатқан қылмыстық істерді зерделеу, сот органдарының әрекеттері мен іс жүргізу шешімдеріне шағымдарды қарау арқылы материалдық және іс жүргізу заңнамасын бұзу жағдайларының алдын алу, анықтау және жою

мақсатында тергеу және анықтау органдары қызметінің заңдылығына прокурорлық қадағалауды күшейту. алдын ала тергеу және анықтау органдары жоғары тұрған тергеу және анықтау органдарының ведомстволық тексерулерінің нәтижелерімен танысып, қылмыстарды тергеуге тікелей қатыса отырып, сыбайлас жемқорлық қылмыстарды тергеп-тексеру тәжірибесіне тұрақты талдау және жалпылау жүргізеді.

Сыбайлас жемқорлық мәселесі жалпыадамзаттық адамгершілік құндылықтар мен мұраттарды сақтаумен тікелей байланысты. Олардың біртіндеп жойылуы қоғамның өмір сүруіне қауіп төндіреді. Формалық киім киген жемқор шенеуніктердің жазаланбауы халық арасында ішкі істер органдарына және жалпы мемлекеттік органдарға деген сенімсіздіктің қалыптасуына ықпал етеді.

Алдын ала тергеу мен анықтаудың заңдылығын қадағалау қылмыстық іс жүргізудің барлық сотқа дейінгі сатыларында қолданыстағы қылмыстық іс жүргізу заңнамасы бойынша қылмыстық қудалауды жүзеге асыратын лауазымды адамдардың іс-әрекеттері мен негізделген іс жүргізу шешімдерін қабылдауды қамтамасыз етуді көздейтінін есте ұстаған жөн. қылмыстық істі сотқа жолдау үшін жасалған немесе күтілетін қылмыс туралы ақпарат алған кезде.

Ішкі істер органдарында сыбайлас жемқорлықтың алдын алу мақсатында: тергеу бөлімшелерінің басшылары мен олардың орынбасарларының қарамағындағылар қабылдаған заңсыз процессуалдық шешімдері үшін жауапкершілігін күшейту; әрбір полиция қызметкеріне Қазақстан Республикасы мемлекеттік қызметшілерінің Ар-намыс кодексінде белгіленген жеке кәсіпкерлікпен айналысуға және жеке компаниялардың мүдделерін лоббирлеуге тыйым салуды жариялау;

қамауға алу режимін, ішкі тәртіп ережелерін және ішкі істер органдарының (кезекші бөлімшелер, уақытша ұстау изоляторлары, алып жүру бөлімшелері, олардың автокөліктері, қамауға алынғандар мен қамауға алынғандарды алып жүру кезіндегі маршруттар бойынша) қызметкерлерінің іс-әрекеттерін бақылауға арналған арнайы құралдарды кеңінен қолдануды практикалау.), сондай-ақ ұсталғандармен заңсыз байланыстарды ашық және жасырын анықтау және есепке алу; ірі қалалар мен елді мекендердің қозғалыссыз көшелері мен даңғылдарында жол және патрульдік полиция қызметкерлерінің ықтимал теріс әрекеттерін құжаттау, сондай-ақ «жүргізуші (құқық бұзушы) - полиция қызметкері» байланысын барынша азайту үшін техникалық құралдарды кеңінен қолдану.

сыбайлас жемқорлық қылмыстарын немесе қызметтегі теріс пайдалануды анықтау үшін жедел қызметтер мен олардың қауіпсіздігін жасырын және аудиторлық тексеруді жүзеге асыру;

Ішкі істер департаменті қызметкерлерінің жылжымалы және жылжымайтын мүлікпен заңсыз азаматтық-құқықтық мәмілелерге (сату, айырбастау, сыйға тарту және т.б.) қатысу фактілері туралы ІІБ басшылығына хабарлауға;

сыбайлас жемқорлық қылмыстарды анықтау және жолын кесу жөніндегі жедел-профилактикалық іс-шаралар олардың туындау жағдайларын жоюға бағытталуы тиіс; полиция қызметкерлерінің тікелей міндеттерін орындауына ведомствоішілік тексеру жүргізуге;

барлық сыбайлас жемқорлық қылмыстарын қадағалау және бақылау жүйесін құру.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес форматындағы заңнаманы халықаралық енгізу деңгейі мен сапасын қайта қарау. Бүгінгі күні сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы халықаралық шарттар мен актілерді іске асыруда белгілі бір проблемалар туындап, белгілі бір құрылым мен іс-қимыл ауқымы болмай және құрылмай, ретсіз және нүктелі түрде жүзеге асырылуда.

Іске асыру сүзгі немесе призма болуы керек, ол арқылы ұлттық заңнама мәдениет, дәстүрлер, құндылықтар және т.б. мінез-құлық және қарым-қатынас; - өз жұмысы туралы есептерді ашық дереккөздерде жариялай отырып, барынша ашықтыққа, ашықтыққа негізделген функцияларды нақты құрылған реттеу, халықпен жұмыс істеуде жеке мүдделер үшін емес, тек адалдық шеңберінде ғана шекараларды бұзу; өзінің қызметтік міндеттері мен міндетіне жаңа көзқарас туғызады, сондай-ақ полицияның қызметтік үлгісіне көшудің алғы шарты болады; - жоғарыда екінші тарауда сипатталған сыбайлас жемқорлық тәуекелдері мен мүдделер қақтығысын анықтау әдістері мен ережелерін қайта қарау;

Еуропа елдерінің әкімшілік сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық түсінігі құқықтық қауіптіліктің басқа мағынасын беретінін және біздің заңнамадағыдай қауіпті құқық бұзушылықтарды қамтымайтынын атап өткім келеді;

- сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы уәкілетті органға және қоғамға есеп беретін сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі тәуелсіз қызметкерлерді енгізу де халыққа қатысты және ішкі істер органының іс-әрекеттері мен шешімдерін реттеу бойынша тиімді шара болады. сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат пен заңнаманың негізі; - «тұрмыстық сыбайлас жемқорлық» бойынша сыбайлас жемқорлық көріністерінің алдын алу, сондай-ақ халықаралық конвенциялардың нормаларын сақтау, құқықтық нигилизм мен заңның міндетті үстемдігінің жолын кесу, заң алдында барлығының теңдігі және соттар;

- министр мен оның орынбасарларын қоспағанда, Ішкі істер департаментінің құрылымындағы генералдар атақтары алынып тасталсын, заңнамаға келесі атақтарды лауазымына қарай емес, қызмет өткеру мерзіміне қарай беру туралы өзгерістер енгізілсін. Кезекті шендерді берумен байланысты сыбайлас жемқорлық тәуекелдері полиция қызметкерлерінің бірнеше буынына созылды, бірақ ешқандай жолмен шешілмеді. Генералдар шеніне келетін болсақ, жүйелі сыбайлас жемқорлық бар, өйткені мұндай шешімдерді қабылдау өте қиын және оған көптеген қатысушылар қатысады.

Мысалы, отансүйгіштік құндылықтардың мұндай көзқарасы мен жүйесі

халықаралық қауымдастықта қолданылмайды, ал жоғары лауазымдарды министрлер мен оның орынбасарлары шектеулі мөлшерде иеленуге құқылы; - жалақы мен әлеуметтік төлемдердің өсуі заңға бағынатын мінез-құлық үшін ынталандыру және мотивация болады, дегенмен, біздің ойымызша, бұл тәсіл толығымен тиімді емес, өйткені адам табиғаты «адам оған қанша ақша берсе де, бұл әрқашан жеткіліксіз болады», жалақының ұлғаюы орташа жалақыны және шамалы асыра көрсетуді ескере отырып, ең төменгі күнкөріс деңгейіне сәйкес келуі керек.

- халықтың денсаулығының жай-күйі мен өмір сүру ұзақтығы, сондай-ақ қоғамның әл-ауқатының деңгейі туралы ағымдағы деректер негізінде дене шынықтыру даярлығының стандарттарын қайта қарау, өйткені бұл белгілі бір сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін тудырады және тікелей алғышарт болып табылады. «тұрмыстық жемқорлық» үшін. Халықтың денсаулығы мемлекеттің экономикалық құрамдас бөлігі мен экологиялық жағдайға тікелей байланысты.

Жыл сайын қоғам әртүрлі аурулардың үдемелі дамуымен бетпе-бет келеді, оның нәтижесінде адамның иммундық жүйесі айтарлықтай төмендейді, сәйкесінше физикалық жағдай; - қызметкерлер арасында салауатты өмір салтын насихаттау және қолдау, сондай-ақ бұл үшін қызметкерлердің уақытын бөлу және жоспарлау арқылы қызметкерлерді спортқа тарту. Ежелден «Тәні саудың жаны сау» деген сөз бар.

Тұрақты дұрыс шешімдер қабылдау, барабар басымдықтарды белгілеу және өзекті мәселелерді шешуге объективті көзқарас үшін ішкі істер қызметкеріне таза ақыл және байсалды, икемді ақыл, оның ішінде сау дене қажет, өйткені әртүрлі факторларға тәуелді адам толық емес болып саналады. дені сау, сәйкесінше, ол сыбайлас жемқорлық көріністеріне дұрыс қарсы тұра алмайды;

- жағдайлардың туындау себептері мен алғышарттарын сапалы зерделей отырып және оларды жоюмен сыбайлас жемқорлық карталарын іс жүзінде қолдану, оларды заңды және негізделген шығару жұмысын жетілдіру.

Кадр бөлімшелерінің сыбайлас жемқорлық карталарын беру тәжірибесі жергілікті жерлерде өте әлсіз. Мұндай профилактикалық және профилактикалық іс-шаралар, біздің ойымызша, ІІД кадр қызметі үшін де, сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтің Қазақстан Республикасы ІІМмен өзара іс-қимылы үшін де тиімді;

- кабинеттерде міндетті түрде камера орнатып, тек ақпараттық ресурстар арқылы персоналмен өзара әрекеттесу арқылы жергілікті жерлерде және жоғары тұрған басқармалардағы кадр аппараттарының жұмысын күшейту және жүйелендіру.

Мұндай шаралар кадр бөлімшелерінде орын алатын сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін айтарлықтай азайтады және «тұрмыстық сыбайлас жемқорлықтың» алдын алу мен алдын алудың тиімді шарасы болады; - Ішкі істер департаменті қызметінің ашықтығы мен жариялылығы үшін жергілікті жерлерде мемлекеттік құпияларды қорғау және қорғау бөлімдерінің жұмысын тек уәкілетті тұлғаларды кіргізе отырып, бөлек орналасқан және орналасқан

жерде орталықтандыру.

Мұндай бөліну арқылы, біріншіден, ішкі істер департаменті қызметінің толық ашықтығына, екіншіден, қызметтік ақпараттың, сондай-ақ құқық бұзушылықтың басқа да түрлерінің сыртқа шығуының анық жолын кесу мүмкіндігі бар. осындай маңызды басқармалар мен бөлімдердің қызметіне бақылау мен қадағалауды күшейту; - ПБ қызметін цифрландыру аясында істің қаралу барысы мен қабылданған шешімдер туралы барлық ақпаратты көрсететін шамадан тыс жүктеме мен сапасыз жұмысты болдырмау үшін әрбір полиция бөлімшесі үшін жеке ақпараттық порталдарды енгізу қажет. хронологиялық тәртіпте, олардың қызметі шеңберінде жәбірленушілерге, күдіктіге және оның өкілдеріне, қоғамдық ұйымдарға және өзге де уәкілетті органдарға қол жеткізу шектелген қаулылардың уақыты мен күні көрсетілген.

Мұндай цифрландыру әдістері барынша ашықтықты қамтамасыз етеді және олардың қызметін бағалау және сыбайлас жемқорлықтың алдын алу мақсатында ішкі істер басқармасының қызмет жұмысының деңгейін қоғам мен тәуелсіз бақылаушыларға көрсетеді; Қазақстан Республикасы азаматтарының дербес деректерін тексеру тұлғаны тексеруге жататын ішкі істер органы қызметкерінің жеке электрондық қолтаңбасымен ғана жүзеге асырылуы тиіс.

Мұндай шаралар азаматтардың құқықтарын, бостандықтарын, заңды мүдделерін бұзуды болдырмауға, сондай-ақ азаматтарға қатысты оларды иеленуге және заңсыз пайдалануға байланысты сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін болдырмауға қызмет етеді; - мекеме қызметкерлерінің арнаулы атақтарын қалдыратын ведомстволық жоғары оқу орындарының мекемелері Қазақстан Республикасы ІІМнің құрылымынан шығарылып, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің құзыретіне енгізілуге тиіс. Қазақстан студенттерге барлық ережелер мен артықшылықтарды қалдырады. Өйткені, біздің ойымызша, мұндай ведомстволық оқу орындары, ең алдымен, білім деңгейін көтеру міндеті болып табылатын оқу орындары болып табылады. Мұндай оқу орындары Қазақстан Республикасы ІІМнің құзырында бола отырып, автоматты түрде бірқатар сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін тудырады, оларды болдырмау одан шығудың жолын ғана қамтамасыз етеді.

- кеңсе қағаздарымен және кеңсе тауарларымен, сондай-ақ жұмыс істейтін компьютерлермен және жинақтауыштармен қамтамасыз ету, кеңселерді жөндеу, қызметкерлерді толық жеке киіммен, көліктермен, қосалқы бөлшектермен, қызмет көрсету және жанар-жағармай материалдарымен қамтамасыз ету, қызметкерлерді беру сәтін көрсете отырып, толығымен цифрландырылған болуы керек. және ішкі істер департаментінің бірінші басшыларының жеке жауапкершілігін арттыратын негізгі сипаттамалар. Мұндай шаралар өте тиімді, өйткені аталған қауіпсіздік блоктарында көптеген сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін байқауға болады;

- әр түрлі органдарға және басқа тұлғаларға қатысты көрінеу жалған ақпарат туралы міндетті түрде ескертетін полиция қызметкерлерінің шағымдары, ұсыныстары мен хабарламалары үшін ақпараттық портал құру. Жазбаларын адамдардың тар шеңбері қарай алады, атап айтқанда, сыбайлас

жемқорлыққа қарсы қызметке, Ұлттық қауіпсіздік комитетіне, Адам құқықтары жөніндегі уәкілге, Қазақстан Республикасы Президентінің Іс басқармасына есеп беретін сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманы сақтау қызметтері. оқу және есепке алу туралы есеп бере отырып, олардың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін сақтауға және қорғауға.

Мұндай шаралар сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің ерекше субъектілері ретінде және Қазақстан Республикасының азаматтары ретінде қызметкерлердің толыққанды объективті қорғалуына кепілдік береді;

- жақын туыстарды қорғау полиция қызметкерлері үшін де өте маңызды, бұл іс жүзінде ешқашан қолданылмайды, өйткені жақын туыстар кез келген адам үшін осал жер болып табылады және полиция қызметкерінің жұмыс ерекшелігіне сүйене отырып, мұндай қорғау мен қолдау көрсету. міндетті және өзекті болады.

Мұндай шаралар құқық қорғау органдарын да күшейтіп, сыбайлас жемқорлықтың алдын алу шарасы болады; ІІД-нің сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы құқық қорғау қызметінің тиімділігін арттыру бойынша аталған мәселелер мен шешімдер бүгінгі күні орын алып отырған барлық сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің және олардың аясында туындайтын мүдделер қақтығысының аз ғана бөлігі болып табылады. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы кешенді профилактикалық іс-шаралар ішкі істер департаментінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл субъектілерінің бар мәселелерді кешенді, жүйелі түрде қарастыруы және шешуі үшін маңызды.

Біздің мемлекетімізде трансұлттық ұйымдасқан қылмыстың әртүрлі нысандарының күшеюіне, жалпы қылмыстық және экономикалық қылмыстардың тығыз тоғысуына, жаңа қылмыс түрлерінің (кәсіпкерлік және мүлікті заңсыз басып алу «рейдерлік») пайда болуына байланысты сыбайлас жемқорлықтың жаһандану процесі жалғасуда. «), ұйымдасқан қылмыстық топтардың банктерге ықпал ету салаларын үнемі қайта бөлу, базарлар, ірі сауда орталықтары, ойын-сауық орындары және т.б.

Қорытынды

Магистратураның қорытындысында практикалық және теориялық қорытындылар ортаға салынды, оның барысында ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың мәні мен проблемалары қарастырылды, ішкі істер органдарындағы сыбайлас жемқорлыққа жүйелі қарсы іс-қимылды оңтайландырудың түрлі нұсқалары ұсынылды. оның сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және алдын алу тиімділігіне әсер ету шарттары. Диссертациялық зерттеу нәтижелерін жалпылау ретінде келесі тезистерге келеміз.

1. Сыбайлас жемқорлықтың пайда болуының және оған қарсы күрестің басталуының тарихи алғы шарттарын талдау сыбайлас жемқорлықпен күрес тарихи уақыт ішінде дамыды деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Сыбайлас жемқорлықпен күрес халықаралық-құқықтық міндеттемелерді қажетті түрде орындау ғана емес, сонымен бірге онымен күресудің тарихи жемісі болып табылады.

Осылайша, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес бүкіл тарихи кезеңде түрлендіріп, саяси жағдайға, экономикалық деңгейге және білім деңгейіне байланысты қалыптасты. Сыбайлас жемқорлықтың тарихи дамуында және оған сәйкес келетін конфронтацияда экономиканың дамуымен бірге сыбайлас жемқорлық деңгейі де өсетінін байқауға болады.

Алайда, сыбайлас жемқорлықтың даму тарихы көрсеткендей, мұндай «жанама әсерге» қарсы тұру және оның көріністерін азайту бағытында барынша реттеу, сондай-ақ оның кез келген алғышарттарын алдын ала жою қажет. Сыбайлас жемқорлық экономиканың дамуымен бір деңгейде бола отырып, оған қарама-қарсы, сол экономиканың отын алуда, сондықтан орасан зор қауіп төндіреді.

2. Сыбайлас жемқорлық құқыққа қарсы іс-әрекеттің ерекше нысаны болып табылады, оны қарау мен анықтауға жүйелі келісілген бірыңғай көзқарасты талап етеді, мұнда оның алдын алу және оның алдын алу ПО жүйесінде ерекше назар аударылады. Өйткені ПО жүйесі құқықтық қатынастарды және қоғамдық қауіпсіздікті мемлекеттік реттеудің стратегиялық маңызды құрамдас бөлігі болып табылады.

Сыбайлас жемқорлықты және оның жағымсыз салдарын қоғам мен әрбір қызметкердің нақты мойындау қажеттілігі мемлекеттің «сыбайлас жемқорлықтан» шығуының және Қазақстан Республикасының құқықтық, экономикалық және әлеуметтік дамуының жаңа деңгейіне шығуының кілті болып табылады. құқықтық секторды реформалау және мемлекеттік реттеу тетіктері арқылы жүйелі түрде жақындап келеді.

3. Сыбайлас жемқорлықты құқық бұзушылықтарды анықтау мен квалификациялаудың маңызды критерийлерінің бірі оның құқықтық форматта да, сотқа дейінгі өндірісте де сапалы дұрыс анықталуы болып табылады. Оның сапалық маңыздылығы қылмыстық процеске барлық қатысушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін сақтауға, сыбайлас жемқорлыққа қарсы

күрестің халықаралық стандарттарына сәйкестігіне, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың алдын алу негізінде оны зерделеуге қызмет ететін әрекетті дұрыс саралауда. шаралар және оларды профилактикалық іс-шараларда қолдану. Сондай-ақ сыбайлас жемқорлық көріністерінің түрлерін құқықтық кеңейту құқықтық салада сыбайлас жемқорлық көріністеріне қарсы жан-жақты күресті күшейтеді.

4. Халықаралық өзара іс-қимыл мен халықаралық ынтымақтастықтың қазіргі кезеңінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің маңызды бөлігі халықаралық сәйкестік болып табылады, ол көптеген факторларға байланысты, олардың бірі – халықтың, оның ішінде полиция қызметкерлерінің Қазақстан Республикасының бір бөлігі ретіндегі азаматтық ұстанымы. қоғамды, қызметтік және өзінің лауазымдық өкілеттіктеріне ашықтықпен қарау, міндеттеріне адал және жауапкершілікпен қарау.

5. Құқық қорғау саласын сапалы реформалау заң шығару саласын жетілдіруден басталады. Зерттеу барысында анықталған заңнамалық қайшылықтар мен қайшылықтар санкцияларды, жұмыс істемейтін ескерту схемаларын және алдын алу шараларын анықтаудың екі жақтылығында көрінеді, заң шығарушыдан сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес нысандарын қайта қарауды және жетілдіруді талап етеді.

6. Сыбайлас жемқорлық көріністеріне қарсы іс-қимыл саласындағы мемлекеттік реттеудің энергетикалық секторының тиімділігін арттыру қазіргі уақытта мемлекет басшысы белгілеген сыбайлас жемқорлықпен күрес және ішкі істер органдарын реформалаудың негізгі міндеттерінің бірі болып табылады.

7. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің теориялық және практикалық тұрғыдан маңызды құрамдас бөлігі полиция қызметкерлерінің сыбайлас жемқорлық сияқты жағымсыз құбылысқа психологиялық қатынасы болып табылады. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласында білім беруді арттыру, сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, полиция қызметкерлерінің адамгершілік-патриоттық және рухани тәрбие беруі, полиция қызметкерлерінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатты халық арасында насихаттауы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдағы елеулі қадам болып табылады.

Пайдаланылған дереккөздер тізімі

1 «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V ҚР Заңы // «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1500000410>. Жүгінген күні: 16.03.2023ж

2 Мемлекет басшысының 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі мен жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік іргетасы» атты Қазақстан халқына Жолдауы. – URL:<https://www.akorda.kz/ru/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana-183048>. Жүгінген күні: 04.04.2023ж

3 «Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 26 желтоқсандағы № 986 Жарлығы //«Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL:<https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2200000802#z543>. Жүгінген күні: 06.04.2023ж.

4 Сқақов А.Б. Мемлекеттік органдардағы жүйелі сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл: теориялық және құқықтық аспектілері. Астана, 2020 жыл.

5 Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 3 шілдедегі № 226-V ҚР Қылмыстық кодексі //«Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL:<https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000226>. Жүгінген күні: 20.04.2023 ж.

6 Ынтықбаев М.Қ. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің криминологиялық шаралары. - Қарағанды, 2003. С. 32.

7 Есаян А.Қ., Петросян О.Ш., Трунцевский Ю.В. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бойынша ішкі істер органдарында қабылданған бірінші кезектегі шаралар туралы // 2008. № 17.

8 2015 жылғы 23 қарашадағы «Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметі туралы» Заңы //«Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL:<https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1500000416>. Жүгінген күні: 02.05.2023 ж.

9 Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі төрағасының 2016 жылғы 19 қазандағы № 12 бұйрығымен бекітілген Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидалары //«Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL:<https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600014441>. Жүгінген күні: 03.05.2023 ж.

10 «Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне сыртқы талдау жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 4 желтоқсандағы № 806 қаулысы //«Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL:<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1700000806>. Жүгінген күні: 03.05.2023 ж.

11 «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл ұлттық бюросы (Сыбайлас

жемқорлыққа қарсы қызмет) туралы ережені бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі төрағасының 2016 жылғы 13 қазандағы № 6 бұйрығы. Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі» // «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/G16GSA00006>. Жүгінген күні: 03.05.2023 ж.

12 «Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі комиссияны құру туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2002 жылғы 2 сәуірдегі N 839 Жарлығы // «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U020000839>. Жүгінген күні: 03.05.2023 ж.

13 Елдегі сыбайлас жемқорлық деңгейі туралы мәліметтер. <https://finprom.kz/ru/article/skolko-sotrudnikov-orga№v-vnutrennih-del-popalos-na-korrupcionnyh-prestupleniyah>. Жүгінген күні: 03.05.2023 ж.

14 Әбдірәсілов Б.С. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет негіздері. Оқу құралы. Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы. 2016.

15 Рысбекова Ж.Қ. Мүдделер қақтығысының алдын алу бойынша жүйелі шараларды әзірлеу. С.9-10.

16 Ғабов Ю.А. Қазақ жемқорлықтың айнасы [Мәтін]: [монография]. 1-том / Ю.А.Ғабов, В.Е.Кист. – Алматы: ССК, 2016. – 419 б.

17 Самалдықов М.Қ. Қазақстан Республикасының құқық қорғау органдары [Мәтін]: оқулық-әдістеме. жәрдемақы / М. Қ. Самалдықов; әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. - 3-бас., қайта қаралған. және қосымша – Алматы: Қазақ университеті, 2017. – 297 б.

18 Байгуринов Ж. Ашықтық пен тиімділік үшін: [Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі жанындағы Республикалық мониторинг тобы] // Казахстанская правда. - 2019. - 28 қазан. (№ 208). - С. 11.

19 Жұмағұлова Ш.Р. Жемқорлықпен күрес – ұлттық қауіпсіздіктің басты шарты / Ш.Р.Жұмағұлова, А.Ә.Әбдіхалықов // Қазақстан ғылымы мен өмірі. - 2020. - № 1. - С. 200-204.

20 2014 жылғы 5 шілдедегі № 235-V ҚРЗ «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Кодексі // «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000235>. Жүгінген күні: 07.05.2023 ж.

21 Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының 2022 - 2026 жылдарға арналған тұжырымдамасы // «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2200000802>. Жүгінген күні: 08.05.2023 ж.

22 Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 16 наурыздағы Жолдауы7 – URL: [https://www.akorda.kz/ru/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-](https://www.akorda.kz/ru/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym)

[zhomartatokaeva-narodu-kazahstana-1623953](https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1900000273). Жүгінген күні: 08.05.2023 ж.

23 «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы //«Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL:<https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1900000273>. Жүгінген күні: 08.05.2023 ж.

24 «Қазақстан Республикасы мемлекеттік қызметшілерінің әдептілік нормалары мен мінез-құлық қағидаларын одан әрі жетілдіру жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2015 жылғы 29 желтоқсандағы № 153 Жарлығы //«Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL:<https://adilet.zan.kz/rus/docs/U1500000153#z42>. Жүгінген күні: 08.05.2023 ж.

25 Варыгин А.Н, Шляпникова О.В. Коррупция в органах внутренних дел // Коррупция и борьба с ней. М., 2000. С. 102-107.

26 Абашидзе А.Х. Национальные и международные меры в борьбе против коррупции // Юрист-международник. 2007. № 2. С. 15-16.

27 Халиков А.Н. Особенности расследования получения взяток должностными лицами правоохранительных органов. Изд. 2-е, доп. и испр. М., 2008. С. 28-30.

28 Сафронов Л.Д. Организационно-правовые аспекты предупреждения коррупции среди сотрудников органов внутренних дел. М., 2011.

29 Старостенко В.К., Макаров А.А. Противодействие экономизации коррупции в системе органов внутренних дел // Вестник Московского университета МВД России. 2008. № 5. С. 100-102.

30 Толкачев В.В. Пути предупреждения и пресечения коррупции в системе муниципальной службы // Безопасность бизнеса. 2006. № 2. С. 182.